

Berila Jugoslovanskega odbora iz Italije

BOZZOVICCA

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 113

28. maja 1944.

NOVI ČAS - NOVA MISELNOST

V Jugoslaviji št.1 je ime "federacija" zelo dolgo časa pomenilo — veleizdaja. Kar po pravici in resnici priznajmo, da smo se Primorci v Jugoslaviji večkrat tudi sami mogočno zavzemali za centralistično ureditev države. Mislili smo in z nami velika večina ljudi, da je centralistično urejena država znak notranje trdnosti in nepremagljivosti. Pod vtisi zahodnoevropskih konceptov o državi in njenih funkcijah, so nam pogosto lebdeli pred očmi primeri Francije, Italije in tudi Nemčije. Zelo smo se ogoljufali. Centralistična Jugoslavija št.1, ki je bila na tem, da se preosnuje v federativno državno obliko, se je notranje tako hitro zrušila, da se je z njo tudi sama zamisel centralizma razpihnila kot balonček iz mila.

Primorci smo se držali centralizma ne zato, ker bi tak ustroj odgovarjal našemu psihološkemu nastrojenju — ne, nasprotno, Primorci smo mogoče še vse preveč izrazili zagovorniki individualističnih posebnosti, pač pa smo centralizem zagovarjali zaradi namišljene trdnosti, ker smo po pravici smatrali, da bi samo močna Jugoslavija lahko zajamčila realizacijo našega političnega cilja: osvoboditev Julijske Krajine.

Zaradi zgoraj omenjenega psihološkega nastrojenja vsega našega primorskega ljudstva smo zato hitro preboleli utvaro centralističnega ustroja in se z vso ljubeznijo obrnili k federativni zamisli državnega ustroja naše domovine.

Grešili pa bi vsi tisti, ki bi našemu emigrantskemu gibanju očitali, da se v preteklosti s federativnimi teoretičnimi vprašanji nismo bavili. O tem v resnici nismo pisali, ker je bilo prepovedano, zato pa smo na dolgo in široko debatirali na prijateljskih sestankih in na številnih predavanjih, ki so obravnavala vsa ta vprašanja in mnogokrat izzvala kar burne debate. Trdimo lahko tudi to, da nas je bila velika večina zato, da dobi Jugoslavija — po izvršeni realizaciji naših političnih ciljev — federativni ustroj vladanja. To živo potrebo, ne samo iz zgolj narodnostnih razlogov, smo dovolj jasno uočili ravno v času nasilnega sožitja z Lahi. Naš narod v Julijski Krajini je bil v svojem bistvu v splošnem veren privrženec federativne zamisli in to ne samo tisti del, ki je duhovno pripadal v okrilje somišljenikov nekdanje S.L.S., pač smo se med zagovornike štel tudi vsi ostali takozvani napredni Slovenci iz Primorja, seveda z namenom, da se bomo za tako zamisel izrekli šele po končanem osvobojenju, ko bo

tudi nam, ki se z notranje-političnimi problemi nismo imeli časa ukvarjati in se v notranje-politične spore tudi vmešavati nismo smeli, končno dana svoboda enakopravnega državljana.

Jugoslavija št.2 je proglasila federativno državno obliko za svoj osnovni zakon. Ta povdarek je bil mnogokrat že izrečen, ob raznih prilikah in iz ust najmerodajnejših osebnosti. Z vso pravico in iz upravičene potrebe je maršal Tito pred kratkim dejal: "Vprašanje federacije je mnogim znano samo kot beseda, ki pomeni nekaj boljšega od stare Jugoslavije. Kaj pomeni v resnici za našo zemljo v celoti in za posamezne narode, pa mnogim ni jasno."

To "nejasnost" smo ugotovili tudi mi tu v tujini, celo zelo pogostokrat. Nič čudnega. V preteklosti je bila že sama beseda zločin, njeno tolmačenje pa zarota. S samim vstopom v narodno-osvobodilno gibanje se človek kot tak ne spremeni in stare miselnosti, posebno tiste vrste, ki jih je sam osebno gojil in bil njihov zvesti privrženec, poganjajo tudi še naprej. Duhove pregrinja še splošna psihoza, ki je ne bo mogoče čez noč speljati v nove tokove. Iz premnogih izkušenj vemo, kako močno je — po veliki krivici sicer — zakoreninjena pri naših južnih bratih fiksna ideja popolnoma neutemeljene in z ničemer opravičljive superiornosti. Ta fiksna ideja celo pri objektivnih in pravičnih ljudeh jugoslovanskega juga vse preveč pogostokrat, mogoče tudi samo podzavestno, žene prav iste hegemonistične poganjke, ki so se v zadnjih 25 letih tako mogočno razrasli po vsej Jugoslaviji. Fikcija superiornosti je tako prevzela množico, da je niti program narodno-osvobodilnega gibanje še ni mogel iztrebiti.

Na drugi strani se jugoslovanska misel, ki je temelj nove državne zamisli kar ne more otresti škodljive integralnosti, ker še vedno nekateri žive v zablodi, da služijo tej ideji, če ji strežejo po starih pokvarjenih receptih, ki so porušili Jugoslavijo št.1. Zato ni prav nič čudno, če nas Slovence ne samo naši bratje z juga, pač pa celo lastni ljudje — izobraženci pitajo s starim J.N.S. bavbavom — separatisti. Bolj čudno je pa, če taka beseda pade iz ust pripadnikov bivše politične grupacije, ki je bila sama deležna v preteklosti takega zamerjanja.

Taka miselnost, ki je v svojem bistvu preprosti J.N.S. plagijat, bi vsekakor morala za vedno izginiti iz vrst narodno-osvobodilnega gibanja, ki je po besedah njegovih tvorcev zgrajeno na narodni samobit-

nosti, enakopravnosti in medsebojnem spoštovanju. Zato je skrajni čas, da novi kovači integralstva odlože izrabljena ali samo izposojena kladiva, ki bi naj skovala tako Jugoslavijo, ki jo je narod odklonil. Ali ni v svojem programatičnem govoru, ki je memento slovenskega osvobodilnega gibanja, Jože Vidmar, dovolj jasno obračunal s tistimi, "ki so nam narodno samobitnost, tem bolj pa pravico do samoodločbe odrekli in prepovedovali, ki so se povzpeli celo do tega, da so nam odrekli in prepovedovali ime slovenski narod." Kako je potem mogoče, da se tako rada izmuzne iz ust veljakov psovka — separatist, samo zato, ker kot dober Slovenec misliš in si prepričan, da je narodna samobitnost svetišče, kjer Slovenec, zlasti Primorec najde danes zopet samega sebe.

To so bistvena vprašanja bodočnosti slovenskega naroda, ki jih je Jože Vidmar v svojem znamenitem govoru tako močno podčrtal, da so postala postulat slovenskega osvobodilnega gibanja. Z njimi se torej ne sme slepomišiti. Časi, ko se je Slovenec sramoval — v svoji strahotni ponižnosti in boječnosti, da se ja

komu ne zameri in da bo zato manj pravoveren — svojega slovenskega porekla, so definitivno za nami. Povsem točno je dejal Jože Vidmar, da so Schiwitz von Schiwitzhofni za vedno pokopani. Jugoslovanska skupnost more in sme biti ravno toliko vredna kakor je vredno slovenstvo — in prav nič več. To sta popolnoma enakovredna stebra jutrišnje Jugoslavije. Brez enega stebra, se zvrne tudi drugi. Tisti, ki so v preteklosti izpodkopavali slovenski steber, so zrušili Jugoslavijo. To pa se ne sme več zgoditi, ker ravno zato je vstala nova Jugoslavija.

Teh nekaj načelnih besed smo morali spregovoriti spričo gotovih nejasnosti, ki se rade pojavljajo v časih, v katerih ima — za nekatere — oblika večjo vrednost kakor pa jedro, čeravno je taka miselnost popolnoma nasprotna duhu in delu tistih, ki polagajo svoja življenja na žrtvenik — za boljše bodočnost slovenskega naroda. To smo zapisali tudi zato, da bi se enkrat za vselej zbrisala vsa tista morebitna neugodja in zlasti krivična obdolževanja, ki so vse preveč podobna naši predvojni politični preteklosti.

SVOBODNA TRIBUNA

PISMO IZ ITALIJE

Gotovo ste tam na Srednjem vzhodu radovedni, kako živimo Slovenci tu, na osvobojenem ozemlju Italije. Mnogo nas je tu, z vseh vetrov in na vse mogoče načine smo prišli semkaj. Ogromna večina je našla tu svoje začasno bivališče proti lastni volji. Drugi smo prišli od tam. Največ je seveda slovenskih vojakov iz Julijske Krajine.

Še pred vojno so fašistovske oblasti razvlekle veliko število Slovencev s slovenske zemlje v notranjo Italijo. Med vojno pa se je preganjanje še povečalo. S polno paro so delale vojaške in civilne oblasti. Slovenske vojne obveznike so vse poklicali pod orožje. Po večini so starejše letnike (1910 in starejše) uvrstili v takozvane specialne bataljone. To so bili interniranci v uniformah. Razmetali so jih po vsej južni Italiji, posebno dosti jih je ostalo na Sardiniji. Njihov žalostni položaj se po kapitulaciji Italije ni spremenil. Življenje vojakov-internirancev je eno samo stradanje in trpljenje. Hrana je skrajno nezadostna in slaba. Zdravstvene razmere so naravnost obupne in malarija strašno razsaja med našimi ljudmi.

Vseh Slovencev civilnih konfinirancev in vojaških internirancev je bilo nasilno odpeljanih okrog 82.000. Do te številke sem prišel s povpraševanjem med interniranci po posameznih okrajih. Nekaj tisoč Slovencev je ob premirju pobegnilo, v vrste N.O.V., mnogi so dosegli zaveznike, precej jih je zbežalo tudi v Švicó. Na vsem osvobojenem italijanskem ozemlju je po mojih cenitvah še vedno okrog 26.000 Slovencev.

Od tu so se osvobojeni Slovenci že precej raztepli na vse mogoče strani. Vsak si je pomagal kakor si je pač mogel. Večina so bili prepuščeni sami sebi, ker je organizacija oskrbe Slovencev izven vojaških formacij takorekoč ničeva. Tako so nekateri Slovenci odšli tjak vam kot begunci, drugi v vojsko, tretji v razna taborišča, četrti k Angležem, peti k

Amerikancem, mnogi pa so še vedno po laških zaporih in koncentracijskih taboriščih.

Tu manjka Slovenec z avtoriteto in dobrimi zvezami z zavezniki, ki bi se za vsa ta vprašanja zavel. Pričakovali smo, da bo prispela kaka civilna slovenska komisija O.F. iz Slovenije.

Dovolite mi, g.urednik, da se v imenu nekaj sto Slovencev preko "Bazovice" obrnem na rojake v Ameriki in jih prosim, naj oni kot državljani Združenih ameriških držav, dvignejo svoj glas in priskočijo v tej težki uri svojim bratom na pomoč:

Bratje, ameriški Slovenci! V domovino še ne more Vaša pomoč, zato pa imate tu v osvobojeni Italiji tudi en delčasne, trpeče slovenske domovine. Pomagajte! Čim prej, da ne bo prepozno! Zatevajte, da se takoj osvobodijo slovenski jetniki in interniranci, ki jih drži Badoglijeva vlada še vedno po zaporih! Podprite prizadevanje ASNOJ-a, da se osvobodi 20.000 Slovencev v Sardiniji. Vse to je v Vaši moči! Tako boste rešili na tisoče in tisoče slovenskih življenj, ki smo jih Slovenci v tej vojni že toliko žrtvovali!

(Op. ured.: Ta poziv smo poslali merodajnim Slovincem v Ameriko takoj po prejemu gornjega dopisa).

V ostalem smo Primorci še precej trdno povezani med seboj, kar izgleda, kakor da bi našim bratom z one strani Snežnika ne bilo čisto po godu. Primorci tvorimo ogromno večino med Jugoslovani osvobodilnega gibanja na osvobojenem italijanskem ozemlju, pa imamo vendarle v odločitvah zelo malo besede.

Sedaj pa bi Vam popisal tudi še nekaj drugih ropotij, ki jih doživljamo tu. Četrto stoletja smo živeli pod laško marelo, pa je zato še vedno zanimivo, da čujete, kakšno je sedanje življenje v "novi Italiji". Še vse so nam preveč v dobrem spominu zdravice ricinovega olja in pozdravi manganela.

(Nadaljevanje na 9.strani)

Zgodovinski govor predsednika Churchilla

JUGOSLOVANSKO VPRAŠANJE PRED BRITANSKO ZBORNICO

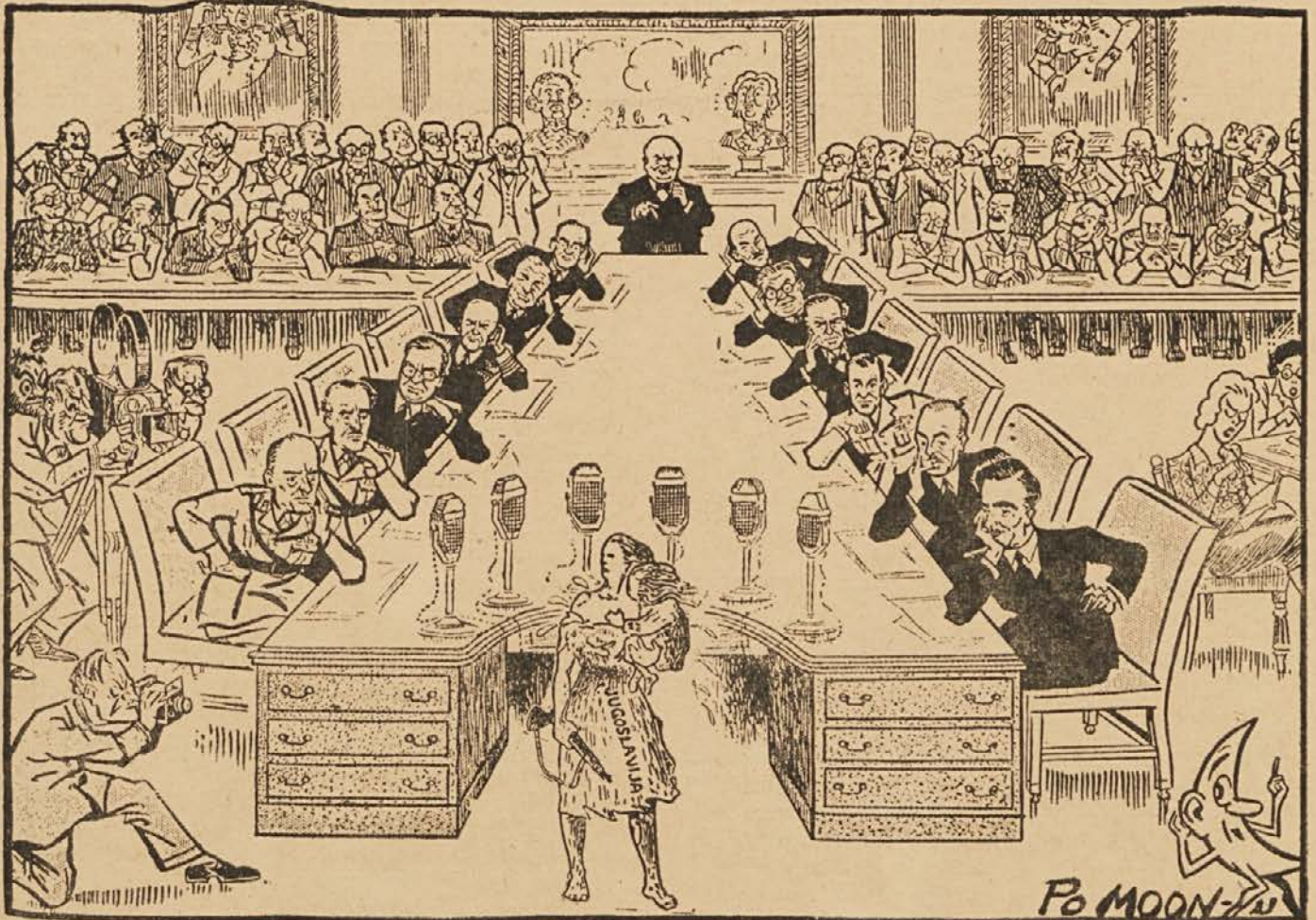
London, 24.maja (REUTER). V britanski poslaniški zbornici je pričela danes debata o britanski zunanji politiki, ki bo verjetno trajala dva dni. G.Churchill je najprej potrdil, da so vsi ministerski predsedniki dominionov soglasni z zunanjo politiko Velike Britanije in da se bo ta politika tudi v bodoče držala gesla: Zmagati nad sovražnikom čimprej mogoče.

Zaradi pomanjkanja prostora nam seveda ni mogoče v "Bazovici" priobčiti celotnega velikega go-

trudijo, da bi se znebili nemškega jarma. In tudi oni so razdeljeni v tem trenutku v več nasprotujočih si skupin.

Od kralja Petra sem prejel sporočilo, v katerem me obvešča, da je sprejel demisijo Puričevega kabineta in da je na tem, da sestavi novo manjštevinsko vlado v cilju, da podpre aktivni odpor v Jugoslaviji in da kolikor mogoče združi vse vojskujoče se sile v zemlji.

Dozdeva se mi, da bo s sestavo nove vlade odstranjen general Mihajlović kot vojni minister.

vora predsednika Churchilla, pač pa se bomo omejili posebno na tiste dele govora, ki so važni za našo jugoslovansko skupnost v tujini. Pri tem se ne bomo strogo držali zapovrstnosti samega govora, pač pa važnosti, ki so za nas zanimive.

JUGOSLOVANSKO VPRAŠANJE

Potem, ko je predsednik Churchill obdelal v svojem govoru britansko zunanjo politiko z vrsto drugih držav, o čemer bomo poročali pozneje, je svoj govor posvetil jugoslovanskemu vprašanju. O tem poroča Reuter tole:

"Težkoče in obsežnosti političnega problema so v Jugoslaviji zelo velike. Tu niso zainteresirane zgolj tri močne narodnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev, pač pa se na jugu tudi Albanci pogumno

Ravno tako se mi dozdeva, da je hrvaški ban važen faktor političnega življenja, in ob njegovi strani bi se lahko razvrstile še druge osebnosti s ciljem, da se doseže zmaga nad sovražnikom in obnovi zedinjena Jugoslavija. Take namere seveda uživajo vso podporo britanske vlade. Nič pa ne vemo, kaj se bo zgodilo s srbskimi strankami v Jugoslaviji.

MIHAJLOVIČEV SLUČAJ

Razlog, da smo ustavili dobave orožja Mihajloviću je preprost. Ni se boril s sovražnikom in kar je še važnejše: neki njegovi podložni so sklepali aranžmane s sovražnikom, kar je povzročilo oborožene spopade s silami maršala Tita ob mnogih prilikah in so pri tem padle žrtve domoljubov, kar je vse bilo v korist Nemcem.

Kot vrhovni poveljnik nadzira general Mihajlović močno krajevno silo in prav nič ni gotovo, da bi mogla njegova odstranitev z mesta vojnega ministra zmanjšati ta njegov krajevni vpliv. Prav nič ne moremo vedeti, kaj bo napravil in kaj se bo še lahko zgodilo.

MARŠAL TITO

Izjavili smo se za vojsko maršala Tita zaradi junaške in množenstvene borbe, ki jo vodi proti nemškimi armadam. Dobavljamo že sedaj, in v bodoče bomo te napore še kolikor mogoče povečali, velike količine orožja in vpostaviti želimo **čim tesnejši stik z N.O.V.** Imel sem v ponedeljek priliko dalj časa razgovarjati se z generalom Velebitom, ki se je mudil tu v posebni vojaški misiji, poslan od maršala Tita. Med drugim je bilo sklenjeno, da bo maršal Tito napotil semkaj svojega osebnega vojaškega zastopnika, da bi bili na ta način lahko v najožjem stiku z vsem, kar se dogaja v Jugoslaviji. Ta kontakt bo naravno vpostavljen in prilagoden okviru dosejanega stika, ki ga je vpostavil maršal Tito s štabom generala Wilsona na Srednjem vzhodu in v Alžiru."

G.Churchill je nato govoril o veliki skupini srbskih posestnikov, ki jih je mogoče okrog 200 tisoč in ki so vsi protinemško orientirani, vendar pa manj navdušeni za komunizem, kakor pa gotovi prebivalci Hrvaške in Slovenije.

Maršal Tito se je na veliko odrekal komunističnemu videzu, kot vodja jugoslovanskih domoljubov. Ob različnih prilikah je izjavljal, da nima namena odpraviti osebne lastnine in socialnih naprav, ki prevladujejo v Srbiji, ali teh zagotovil nasprotna stran še ni akceptirala.

Naš cilj je, da bi se vse sile v Jugoslaviji in vse zedinjene moči v Srbiji speljale na skupno pot pod vojaškim vodstvom maršala Tita za ustvaritev združene in neodvisne Jugoslavije.

BALKAN VEŽE 22 NACISTIČNIH DIVIZIJ

V tej krizi si ne moremo dovoliti ničesar, kar bi se upiralo stvarni združitvi na obsežnih ozemljih, ki veže 12 nemških divizij, ne všteti pri tem 10 divizij v ostalih predelih Balkana in na Egejskem otočju.

Pogledi vseh morajo biti uprti proti skupnemu sovražniku. V tem pogledu smo mogoče imeli nekaj uspeha v Grčiji. V vsakem slučaju bo tašna naša politika tudi nasproti Jugoslaviji in zbornica ve, da morajo biti vprašanja monarhije, republike, levice ali desnice strogo podrejena našemu sedanjemu vrhovnemu cilju.

Na eni strani podpiramo kralja, na drugi komuniste. **Nikomere pa ne nameravamo vsiljevati posebnih ideologij.** Za sedaj hočemo samo zmagati nad sovražnikom, v zajamčenem srečnem miru pa bodo narodi lahko svobodno izpovedali svojo voljo."

Z.S.S.R.

Nato je G.Churchill obširno govoril o britanski politiki nasproti Sovjetski zvezi. Med drugim je dejal: "V Sovjetski Rusiji so se izvršile temeljite izpremembe." Poslanec Galacher (komunist) mu je vpadel v besedo: "Takih nikoli ni bilo!" G.Churchill je nadaljeval: "Temeljite spremembe so se dogodile v Sovjetski Rusiji. **Trockistična oblika komunizma je bila popolnoma likvidirana.** Zmage Rdeče vojske so mogočno povečale sovjetsko državno moč in vidno

razširile njena obzorja. Versko življenje se je čudovito prerodilo. Disciplina in vojaška etiketa ruske armade nista nikoli bili na taki višini. Sovjetski pogoji, ki so jih ponudili Romuniji, ne vsebujejo nikakih sugestij glede izmenjave socialnega reda. Ti so bili v mnogem, če ne že v vsem, očitno širokogrudni. Sovjetska zveza je bila zelo potrpežljiva nasproti Finski. Kominterneta je bila razpuščena...

Izgleda, da prevladuje med sovjetskimi narodi želja, da postaneta Velika Britanija in Sovjetska zveza - prijateljici... Že pred tridesetimi leti smo z Rusi skupno korakali v bitkah proti nemški tiraniji in proti takratnemu kajzerju. Tudi sedaj korakamo z njimi in bomo to nadaljevali vse, dokler ne bodo vse oblike nemške tiranije izkoreninjene.

TURČIJA

Veliko razočaranje sem občutil v zadnjem oktobru, ker nisem bil v stanju pritegniti potrebne sile, da bi dosegli nadzor nad Egejskim morjem, po padcu Italije, z okupacijo glavnih italijanskih otokov. To moje razočaranje je izviralo iz pretirane opreznosti Turčije, Upanje, da bo Turčija stopila v vojno v februarju ali marcu, ali da nam bo vsaj dovolila uporabo potrebnih letalskih oporišč, se je razpršilo. Potem, ko smo dovolili dobavo ameriškega in britanskega orožja v vrednosti 20 milijonov funtov samo v letu 1943, smo te dobave ustavili in prenehali tudi z nasveti, da se Turčija priključi zmagovitim Združenim narodom. V tem pogledu je Turčija sama izpovedovala svoje simpatije napram nam in prav nič ne dvomim v iskrenost teh simpatij.

Ali Turki so v teku razgovorov ob koncu lanskega leta in ob začetku letošnjega pretiravali z nevarnostjo. Njihovi vojaški poveljniki so s pesimizmom motrili vojaški položaj na jugu Rusije in na Krimu. Nikoli niso mislili, da bi mogle ob nastopu poletja Rdeče armade doseči Karpate, reki Seret in Prut in da bi mogli biti mesti Odesa in Sevastopol osvobojeni po zaslugi neverjetnega junaštva in energij sovjetskega pritiska.

TURŠKA NAPAKA

Turki potemtakem niso uočili, kaj se bo zgodilo v Romuniji ali Bolgariji in kar se lahko zgodi na Madjarskem. Strahovito so pretiravali nevarnosti in svoje zahteve v pogledu oborožitve tako povečavali, da bi se še dolgo ne mogla končati vojna, če bi hoteli še pred njenim zaključkom tem potrebam ustreči. Z obžalovanjem smo prenehali z oboroževanjem Turčije, ker izgleda verjetno, da bomo kljub razočaranjem v Egejskem morju dobili vojno na Balkanu in v vsej južnovzhodni Evropi brez turškega sodelovanja, ki pa bi vsekakor predstavljalo znatno pospešenje operacij.

Vendar je treba pripomniti, da pri takem zadržanju Turčije, naši prijatelji ne bodo imeli veliko besede pri mirovni konferenci. Kljub vsej kritiki, ki sem jo bil dolžan izpovedati, upam, da nam bo s povečanim zaupanjem mogoče že skoraj poboljšati odnose Turčije z Veliko Britanijo in vsemi Zruženimi narodi.

Vsekakor moram omeniti napore turškega predsednika, da je popolnoma prenehala vsaka dobava kroma Nemčiji. Verjetno je, da bo Turčija podobno postopala tudi z drugim trgovskim blagom. V tem slučaju, bomo morali turško žrtev kompenzirati na primerne načine.

Smatram, da je bilo potrebno jasno govoriti danes. Turčija in Velika Britanija imata dolgo skupno zgodovino. Obe deželi sta stopili v stik pred vojno, ko je bila situacija precej grda in Turki so storili vse, kar so mogli v teku najtežjih časov, ki so za nami.

POLOŽAJ V ITALIJI

V zadnjih desetletjih so se vedno pojavljale v Sredozemlju napetosti med Turčijo in Italijo zaradi italijanskih ambicij po grških otokih in mogoče tudi zaradi laškega apetita po pokrajini Adana v Turčiji.

Turki niso mogli vedeti, v katero smer bo italijanski diktator udaril s svojim zavojevalnim mečem. V tem pogledu je turški strah precej izginil. (Krohotanje v dvorani).

V resnici je usoda Italije strašna in v resnici smatram, da je težko gojiti ogorčenje napram italijanskemu ljudstvu. Velika množica ljudstva se je strnila, da se znebi fašistovske tiranije, in ko je bil Mussolini pogran, se je to ljudstvo trudilo, da se čimprej postavi na stran anglo-ameriških armad v upanju, da se bo dežela hitro očistila Nemcev. To se medtem ni zgodilo. Vse italijanske sile, ki bi mogle braniti Italijo, je Mussolini iztrošil v afriški puščavi oziroma jih je iztrošil Hitler po sneženih ruskih planjavah. Uničile pa so jih tudi osvobodilne vojske Jugoslavije.

BITKA ZA ITALIJO

Hitler se je odločil, da bo odnesel z velikimi napori zmago v odločilni bitki, ki se v tem trenutku bije južno od Rima.

Mogoče bi po padcu Mussolinija mogla biti naša akcija hitrejša in drznejša (ploskanje). Nimam namena zanikati, da smo mi ali pa naši zavezniki napravili po kako napako. Toda ta lepa zemlja, ki trpi najhujše vojne grozote, je še v večjem delu pod surovim in maščevalnim jarmom nacistov z groznimi izgledi, da se bo bojišče kakor mreža raztegnilo z enega kraja na drugi, vzdolž celega polotoka.

Jasno je, da bodo Nemci pogranji iz Italije z zavezniško močjo, ali kar se bo zgodilo na bojišču in kar bodo Nemci povzročili pri svojem uničevalnem umiku proti narodu, ki ga sovražijo in zaničujejo in ki jih je - po njihovem - izdal - tega si ni mogoče predstavljati niti predvidevati.

Vse kar lahko rečem je to, da bomo storili vse kar je v naših močeh, da bo preizkušnja tega ljudstva čim krajša in čim manj uničevalna. Resno se nadejamo, da bo rimsko mesto obvarovano pred vojno."

SPANIJA

Glede Španije je g.Churchill obrazložil marsikatero novost, ki javnosti do sedaj ni bila znana. G. Churchill je dejal: "Ko je naš veleposlanik v Španiji, Sir Samuel Hoare, pred štirimi leti z letalom priletel tja, smo zadržali letalo na letališču za njegov morebitni povratek, kajti Španija je bila takrat pod dominantnim vplivom Nemčije in smo z upravičenostjo računali, da bo sledila vzgledu Italije. V tem času so Nemci predlagali španski vladi naj bi dovolila, da bi po glavnih španskih mestih prirejale nemške čete triumfalne pohode. Odkrito sem povedal španski vladi, da pomeni tako dovoljenje dejansko okupacijo Španije in da bi se od tu polastili Gibraltarja in ga izročili germanizirani Španiji. Ta zadnji načrt je bil hitreje izgovorjen kakor pa napravljen. (Ploskanje). Ali nobenega dvoma ni, da bi bilo naše breme

mного težje, če bi se v tem trenutku Španija udala nemškemu vsiljevanju in dobrikanju.

GIBRALTAR

Gibraltarska ožina bi bila zaprta in vsak vstop v Sredozemlje nemogoč. Španska obala pa bi postala zatočišče nemških podmornic.

Nova resna kriza se je pojavila o priliki izkrcavanja anglo-ameriških oboroženih sil v Severni Afriki. Že dolgo pred tem smo širili in večali gibraltarsko letališče in mesec pred izkrcanjem je bilo tam včasih po 600 letal na strelni daljavi španskih baterij. Španci so težko verjeli, da so ta letala namenjena za pojačanje Malte in kar po pravici povem, da smo bili v teh kritičnih dneh resnično zaskrbljeni.

Španci pa so ostali mirni in prijateljski. Poleg naših letal pa je bila tam zasidrana tudi mogočna flota vojnih ladij, ki so bile zasidrane globoko v notranjosti zaliva Algesiras in na dosežnosti španskih obalnih baterij.

Prišli bi v ogromno zadrego, če bi Španci od nas zahtevali, da se mora to brodovje umakniti. Tudi ne vem kako bi zranžirali in odpremili ogromne konvoje.

SOVJETSKO-POLJSKI ODNOSI

Glede sovjetsko-poljskega nesporazuma je g. Churchill dejal: "Zelo dolgo časa sva se z zunanjim ministrom resno trudila, da bi prišlo do obnove diplomatskih zvez med sovjetsko in poljsko vlado. Zavedala sva se težkoč najine naloge in mnogi bi nama očitali lahko, da bi bilo bolj modro, če bi se tega dela ne bila lotila. Tega mnenja pa ne odobravam. Zavezniki smo z obema vladama. Stopili smo v vojno, ker so Nemci napadli našega zaveznika Poljsko. Napori za obnovo sovjetsko-poljskih diplomatskih zvez se niso posrečili. Poglavitni del sporazuma bi bil, da bi Poljska dobila za svoj umik iz vzhoda potrebne kompenzacije v drugih predelih na račun Nemčije, kar bi ji zajamčilo širok izhod na morje in enakovreden ter odgovarjajoč nacionalni teritorij, na katerem bi mogel poljski narod varno živeti."

FRANCIJA

Glede Francije in alžirskega nacionalnega komiteja je g.Churchill povedal: "Nobenega dvoma ni, da je bistvo, ki sestavlja Francoski osvobodilni komite take vrste, da ga postavlja na četrto mesto velike alijanse. Razlog zakaj Združene ameriške države in Velika Britanija ne morejo priznati Francoskega osvobodilnega komiteja kot francosko vlado ali vsaj kot začasno vlado je ta, ker nismo gotovi, da ta komite predstavlja francoski narod v taki obsežnosti, kakor predstavljajo vlade Velike Britanije, Združenih ameriških držav in Sovjetske zveze svoje narode.

Francoski osvobodilni komite bo naravno vodil zakonodajne in upravne funkcije na francoskem osvobojenem ozemlju, pod nadzorstvom vrhovnega zavezniškega poveljstva toliko časa, dokler bodo trajale vojaške operacije. Ne želimo pa, da bi v sedanjem času vsilili Franciji kakršno koli vlado pod našim nadzorstvom vse dotlej, dokler nam ne bo nekaj več znanega o notranjem položaju francoske republike. Ni potrebno pa, da posebno naglasim, da ne bomo vzdrževali nobenih vezi z višjsko vlado, ali s komer koli drugim, ki je sodeloval z našimi sovražniki in odkrito delal za nemško zmago.

NORVEŠKA, NIZOZEMSKA, DANSKA, BELGIJA

Vladi kralja Haakona in kraljice Wilhelmine sta legalni vladi in ko bodo osvobodilne vojske stopile na njihova ozemlja, bomo ž njima vzdrževali redne odnose, kakor bomo to storili tudi z belgijsko in dansko vlado, kakor hitro njuna vladarja ne bosta več nemška ujetnika. Nasprotno se v tej uri ne moremo odločiti, da bi tako postopali tudi s Francoskim osvobodilnim komitejem, ki bi predstavljal posebjeno integralnost in legalnost francoske republike. Potrebno bi bilo, da bi nam komite sam pomagal najti obliko. S soglasnostjo prezidenta Združenih ameriških držav sem povabil generala de Gaulle-a semkaj, da se o tej stvari pomenimo.

POVOJNA ORGANIZACIJA SVETA

Najvažnejši zaključki imperialne konference so bili v tem, da se ves imperij združen bori vse dokler ne bo Nemčija prisiljena h kapitulaciji in vse dokler ne bo nacizem uničen. Atlantska listina bo ostala vodič in luč, in ta listina v nobeni obliki ne obvezuje Velike Britanije v pogledu nemške bodočnosti. Atlantska listina ni bila formulirana kot ponudba za nemško predajo.

Načelo brezpogojne predaje ostaja nespremenljivo v kolikor se tiče nacistične Nemčije in Japonske.

Pravica je na pohodu in krivci bodo kaznovani!

Nemčiji ni mogoče nuditi nobenega jamstva, ki bi se nanašalo na teritorialno nedotakljivost, če teritorialne spremembe nudijo zajamčen in trajen mir v Evropi.

Ozdravljen in oborožen z izkušnjami je imperij

odločen zasnovati tokrat red in organizacijo sveta z vsemi potrebnimi sredstvi, s katerimi bo mogoče preprečiti bodoče vojne in tudi priprave za spopade s strani hudobnih in častihlepnih narodov.

Da bi se preprečile vojne, je potrebno ustanoviti **Svetovni narodni svet**, ki ga bodo sestavljale velike zmagovite države in ki bo obvezen stalno vzdrževati minimalno oborožitev za ohranitev miru. Potrebna je Svetovna zbornica sil, kateri pa še ne morem odločiti odnosa s svetovno ekzekutivo, niti precizirati njene nazorne oblasti, s katero ji bo poverjena naloga za vzdrževanje svetovnega miru. Če bi to storil, bi prekoračil meje, ki so nam in našim zaveznikom narekovane."

Govoreč o novi organizaciji sveta, je g.Churchill izjavil, da bi ta varstvena organizacija morala razpolagati z ogromno vojaško močjo. Ta organizacija bi morala biti sposobna, da nudi srečo in napredek celo krivcem in premagancem.

G.Churchill je nadaljeval: "S Sovjetsko Rusijo smo vezani z dvajsetletno pogodbo in neglede na to bomo poskušali dvigniti slavo evropske celine, zibel tolikih mogočnih držav, s sedanjega bednega stanja, ki je danes en sam mogočen ognjenik spopadov in vznemirjenj, na njeno prastaro slavo kot družino narodov in kot življenjski izraz krščanstva.

Britanski imperij, stvarno združena Evropa in združba z Združenimi ameriški državami, vse to ne bo v nobenem pogledu v oviro organizaciji sveta. Nasprotno, ti trije elementi bodo močno pomagali za njeno dobro funkcioniranje."

By Illingworth

ZAVEZNIŠKA OFENZIVA V ITALIJI

Med tem, ko so priprave za splošni vdor na Evropo v Veliki Britaniji že v sami zaključni fazi, se je razgibalo tretje bojišče v Sredozemlju. V dnevnem povelju svojim oboroženim silam je general Alexander izjavil: "Z vzhoda in zahoda, s severa in juga pripravljajo zavezniki udarce, ki bodo končno uničili nacistično vojno mašinerijo. Nam tu v Italiji je bila izkazana čast, da udarimo prvi... Podpirale nas bodo pri tem velike letalske sile in v topovih in tankih smo znatno močnejši od Nemcev..."

Ob začetku ofenzive so imeli zavezniki pred seboj dve nemški obrambni črti in njihova naloga je bila predreti te črte frontalno in se vtihotapiti v notranje utrdbe sovražnika. Približno tako nekako, kakor so Rusi storili pri Leningradu.

Osma armada je skrivaj prekoračila Apenine in se pridružila 5. armadi. Bojišče od Cassina do Tiren-

žene sile na samem mostišču in povezale medsebojne operacije.

Dva razloga sta glavna, ki sta Nemce silila, da za vsako ceno drže srednjo Italijo. Strategični razlog je v bočnem zavarovanju Balkanskega polotoka. V "Bazovici" smo že večkrat poudarili, da je zavezniški vdor na našo dalmatinsko obalo toliko časa riskanten, dokler se Nemci ne pomaknejo na črto severno od Rima, da bi bil s tem severni lev bok vdorne zavezniške armade zadostno zavarovan.

Drugi razlog, da so se Nemci s tako krčevitostjo prilepili v srednji Italiji je političnega značaja. Vprašanje prestiža. Nemci dobro vedo, da bodo z izgubo Rima utrpeli ogromno moralno škodo, ker bo v tem slučaju središče katoliške cerkve teritorialno prešlo na zavezniško stran. Takrat bo sv. Oče imel dovolj prilike, da svobodno spregovori katoliškemu svetu in

skega morja je bilo dolgo okrog 45 kilometrov. Zavezniki so najprej napravili globok žep v takozvani črti Gustav. Na nekaterih točkah so zavezniki dosegli tudi že samo Hitlerjevo črto. Mesto Cassino, ki je dolgo časa kljubovalo vsem zavezniškim naporom in ki so ga zavezniška letala dvakrat obsula z najtežjimi bombami, je predstavljalo za zavezniške tako trd oreh, da so ga zdrobili šele z delno obkolitvijo. Nemci so na tem mestu imeli zelo težke izgube tako na ljudeh kakor tudi na težkem topništvu. Zavezniki so zaplenili topov za dve popolni diviziji.

Zavezniško napredovanje se nadaljuje sistematično in z gotovo počasnostjo zaradi izredno težkega ozemlja in tudi zato, ker je nemški odpor na vsej črti zelo močan. Glavno oviro tvori sedaj takozvana Hitlerjeva črta, ki je močno utrjena. Če pa se zaveznikom posreči tudi te utrjene postojanke premagati, bo pot k mostišču pri Anzio odprta in z njo bo odprta tudi pot v Rim.

Ko so dosegli zavezniki na glavnem laškem bojišču določene uspehe, so se zganile tudi oboro-

obsodi vse številne prusijaške zločine in zločine ostalih Hitlerjevih podrepanikov. Do sedaj je Rim molčal o vseh množstvenih umorih na Poljskem, v Rusiji na Balkanu in po vseh drugih deželah, po katerih stopa prusijaško kopito. Do sedaj katoliški svet iz ust najvišjega cerkvenega poglavarja še ni prav nič slišal o množstvenih pokoljih ustašev v Jugoslaviji...

Jugoslavija — na drugi strani Jadrana — zapira in odpira zadnja vrata na Balkan. Naša domovina leži na življenjsko važnem prometnem omrežju osnih sil, ki operirajo proti Rdeči armadi. Aleksandrov napad v Italiji, podvigi N.O.V. v Jugoslaviji in vdor Rdeče vojske v Romunijo, vsi ti trije vojaški faktorji so povezani drug z drugim. Odprta rimska cesta vodi v Beograd in v Budimpešto.

Reakcije Nemcev v srednji Italiji dokazujejo, da se Hitler zaveda te neovrgljive strategične resnice. Medtem, ko se Kesselring z vsemi svojimi razpoložljivimi silami trudi, da za vsako ceno ustavi zavezniško prodiranje na najnevarnejši točki bojišča v srednji Italiji, ki leži na cesti — via Casilina — ki

vodi v Frosinone in ki je ključ rimskega mesta, poskušajo drugi nemški poveljniki s protiofenzivami v okolici mesta Stanislavov in Teraspol odmakniti Rdečo vojsko s pripravnih odskočnih desk, s katerih se bodo razvili bodoči ofenzivni podvigi.

V Jugoslaviji se Nemci z vsemi silami trudijo, da bi uničili junaške bojevnike N.O.V. in s tem zavarovali železniško progo, ki veže Avstrijo, via Zagreb in Beograd, z Bolgarijo in Romunijo. Z nemanjšimi napori se trudijo, da bi zavarovali dalmatinsko obalo proti zavezniškim vdorom. Težke borbe se v teh dneh razvijajo, posebno v Bosni, vendar so izgledi za Nemce precej jalovi. N.O.V. se je v zadnjem času močno okrepila in v borbi s temi našimi junaki, se nemška soldateska pomeri lahko samo na račun ogromnih in neprimernih izgub.

Točen popis operacij v Jugoslaviji, zlasti s strani nemških namer, je nemogoč. Vsekakor lahko ugotovimo, da je zadnja šesta nemška ofenziva povzročila Nemcem samo ogromne izgube, ne da bi dosegla kakršne koli stratežične uspehe. Nemške oklopne kolone so tu pa tam prodrle na ozemlja N.O.V., zavzele tudi nekaj mest, ali so se bojevniki vedno pravočasno umaknili v jugoslovanske gore in gozdove, kamor si Nemci za njimi niso upali. Take

nemške zasedbe pa so samo še povečale nemške izgube, ker so bojevniki likvidirali nemške posadke drugo za drugo v izoliranih mestih.

Nemci so se tolažili, da bodo s svojimi podvigi vendarle oslabili moč maršala Tita, pa so se težko ogoljufali. Moč N.O.V. narašča z dneva v dan in zavezniki so v zadnjem času poskrbeli, da se tudi njihova oprema in oborožitev spopolnujeta. Maršal Tito je pred kratkim izjavil, da znaša skupna površina osvobojenega ozemlja v Jugoslaviji nad polovico površine celotne Jugoslavije.

N.O.V. je sedaj na tem, da nevtralizira sedanje nemške podvige v Jugoslaviji na isti način, kakor je to storila v preteklosti. Obenem pa je verjetno, da bo maršal Tito poskušal odpreti proti jadranski obali dovolj širok koridor, po katerem bo prejemal od zaveznikov, po morskimi poti, zadostne količine vojnega materijala. S tem pa bo tudi odprta pot zavezniškimi armadam, ki bodo lahko s tesnim sodelovanjem N.O.V. pretrgale življenjskovažne prometne žile med rajhom in Balkanom.

Tako so izgledi za vdor na Balkan v tem času zelo verjetni in ni izključeno, da bo po padcu Rima prišla končno tudi naša domovina na vrsto večjih osvobodilnih zavezniških operacij.

VELIKA BRITANIJA - NEPOTOPLJIVI NOSILEC LETAL

(Oswald Dutch)

Obnovitev zavezniških letalskih napadov na evropsko trdnjavo z britanskega ozemlja, po značilnem enotedenskem odmoru, smatrajo Nemci kot znak naglo bližajoče se invazije. Kljub ogromni obsežnosti, smatrajo zavezniki te napade kot neobhodno potrebo začetnih priprav za otvoritev drugega bojišča.

Naučili smo se v tej vojni, da gledamo na razne številke s popolno ravnodušnostjo, ne da bi pri tem le malo pomislili na ogromne organizacijske napore, na delo in povezanosti, ki jih te številke predstavljajo. Tako smo n.p.r. čitali v časopisju, da je pri napadu na sovražne vojaške cilje sodelovalo istočasno 1.500 letal (800 bombnikov in 700 lovcev). Gotovo si menda nihče ne predstavlja, da je vzletelo teh 1.500 letal z enega samega letališča. Nobeno letališče ni tako ogromno, da bi lahko sprejelo tako število aparatov.

Pri zračnih napadih, pri katerih je sodelovalo 1000 do 1200 letal, so letala vzletela s 40 do 50 različnih letališč, da bi izvršila napad, ki je trajal komaj 20 do 30 minut. Če si predstavljamo, da so tako ogromne zračne flote večkrat napadale brez prestanka ponoči in podnevi skozi 72 ur, potem nam ne bo težko uganiti, kako veliko število letališč mora biti razmeščenih na "nepotopljivem nosilcu", kakor večkrat imenujejo Veliko Britanijo.

Londonski dnevnik "Times" je pred kratkim dejal, da je v Veliki Britaniji najmanj 400 letališč, s katerih se lahko dvignejo največja in najtežja letala. To pomeni, da bi letala v Veliki Britaniji v slučaju potrebe lahko istočasno izvršila osem množestvenih napadov na razne sovražne vojaške cilje. To pa tudi pomeni, da bo Velika Britanija po vojni neomejeno lahko razvila letalski promet, ker ima na razpolago tako veliko število najmodernejših letališč.

Gradnjo letališč lahko do neke gotove mere primerjamo gradnji cestnega omrežja. Uradne statistike, ki so jih objavili kažejo, da zavzemajo vzletišča

skupno površino 133.760.000 kv.metrov, kar bi odgovarjalo dolžini 13.500 kilometrov asfaltirane ceste s širino 7,5 metrov. Vsa ta vzletišča so bila pripravljena v teku te vojne. Stroški so znašali 615.000.000 funt-sterlingov. 80% teh letališč uporablja R.A.F., 20% pa ameriško letalstvo. Vsako letališče zavzema približno 5 do 6 in pol kv.kilometrov ozemlja in razpolaga z vzletiščem, ki je 15 metrov široko, dolgo pa 8 kilometrov. To vzletišče vključuje še druga manjša — po navadi tri — od katerih meri eno 1.800 metrov v dolžini, ostali dve pa po 1.150 metrov. Na nekih letališčih so vzletišča dolga po 2.700 metrov in široka do 90 metrov.

Pri današnjem razvoju letalstva, ne zadostuje, da za napravo letališča enostavno izravnamo zemljišče in tla betoniramo. Potrebni so številni hangerji, opazovalnice, vremenske postaje, vojašnice in kantine itd. Število vseh teh poslopij vsake vrste in razsežnosti, je v Veliki Britaniji naraslo na 1.000.000. Da so vsa ta poslopja zgradili, so porabili 504.000 kub.metrov lesa, milijon ton jekla in železa in ravno toliko tudi še drugega stavbenega gradiva. Britanske tovarne so dobavile 100.800 kilometrov kabla in 7.000 električnih transformatorjev. Uporabili so še najmanj 30 milijonov ton drugega gradiva, ki so ga dobili največ od porušenih hiš britanskih mest.

Velika večina letališč je zavarovanih proti vsakemu letalskemu iznenadenju. Če smatramo, da razpolagajo Nemci še vedno z zadostnim številom letal, da bi lahko v masi napadali britansko otočje, bi bilo mogoče, da po neko letališče ne samo poškodejujejo, pač pa tudi uničijo. Vsak poizkus uničiti ofenzivno silo britanskega in ameriškega letalstva pa je danes popolnoma nemogoč. To je dejstvo, ki bo lahko imelo gotovo važnost ob vdoru na celino, ker bi pri tej priliki lahko Nemci poskušali ponoviti svoje napade na britanska letališča. Pred nekaj leti bi Nemci gotovo dosegli s takimi podvigi gotove uspehe, danes pa je "nepotopljivi nosilec letal" tako močan, da ne more ničesar zmanjšati njegove učinkovitosti.

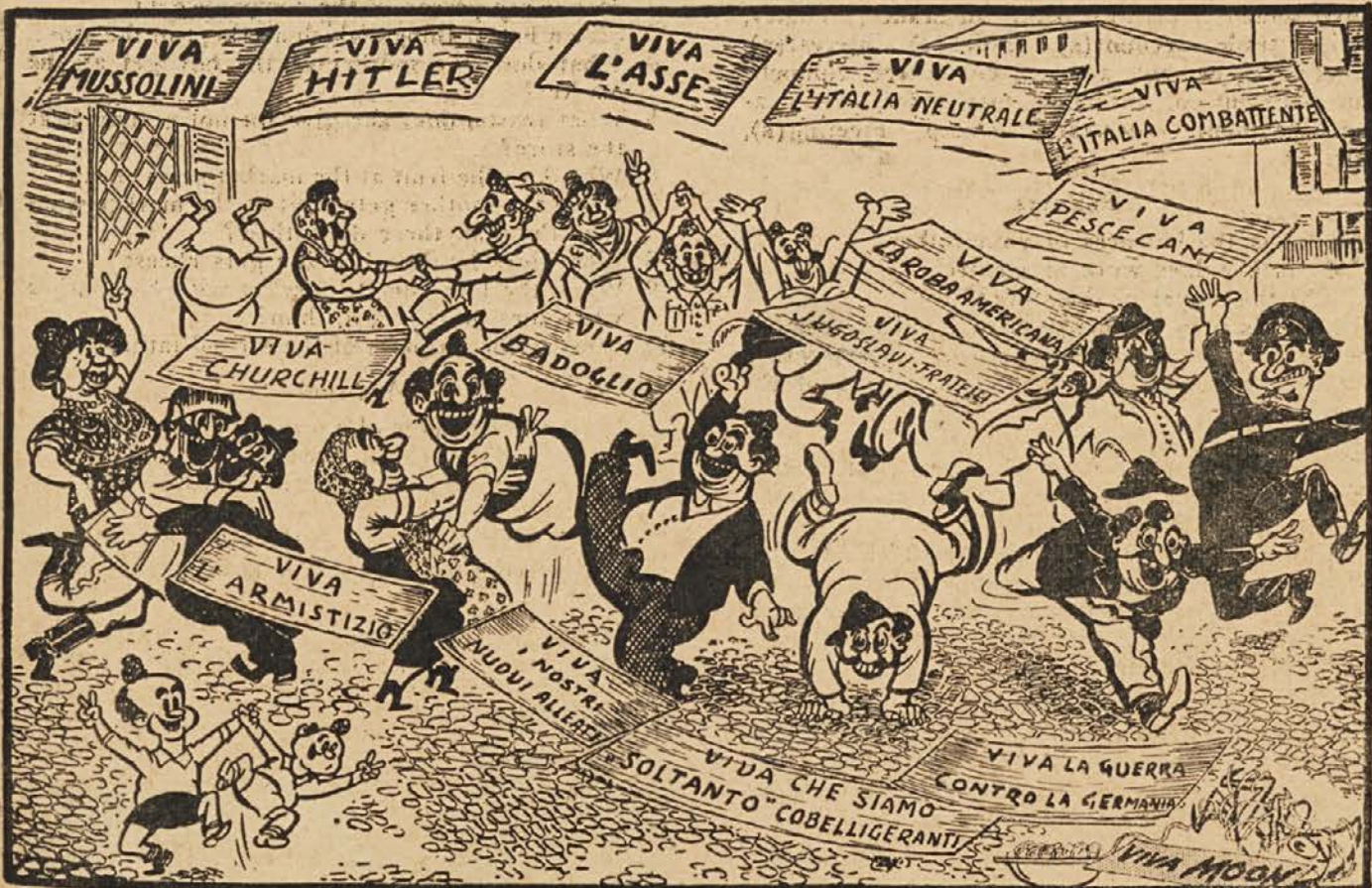
PISMO IZ ITALIJE (Nadaljevanje z 2.strani)

Ostali so nam pa v spominu tudi množestveni umori v ljubljanski šentpeterski vojašnici, v Ribnici, Novem mestu, Metliki, Kočevju, na Opčinah, v Koprju, v Gorici, v Tolminu, Kobaridu, Idriji, v Vipavi, Postojni in Il. Bitrici ter po vseh ostalih krajih, kjer so gorele slovenske vasi in so streljali slovenske može in fante, žene in dekleta.

Če bi sedaj prišli sem in gledali to duhovno siromaštvo, to ogabno klečeplazenje in pasje dobrikanje, bi se kot dostojni ljudje umaknili in pljunili. To je današnja Italija. Italija, ki je za stoletja po-

in prenasičenosti vojnih strahot. Hrbenica Italije je zlomljena. Zavezniki gledajo to Italijo z neposredne bližine in jo ocenjujejo. Ne glede na popolno demoralizacijo ljudstva, je treba vpoštovati, da je Italija dejansko v vojni že deveto leto, to je za narod, ki je tako malo potrpežljiv, vsekakor preveč.

Edini človek v Italiji, ki je izrekel v zadnjih 20 letih nekaj resnic, je nihče drugi kakor sam laški prestolonaslednik. Ta bodoči poglavar Italije je povedal tole: "Italijanski kralj ni mogel storiti drugega, kakor da napove vojno Franciji in Veliki

kopana kot evropska sila. Nikoli nisem imel posebnega občudovanja za Lahe, vendar moram priznati, da tudi v najbolj črnih dneh svojega protifašistkega razpoloženja nisem sebi slikal takih predstav, kakršne oblikuje današnja Italija. Če je kateri narod v tej vojni izgubil samega sebe, je to gotovo Italija.

Marsikdo tam med vami misli, da plačuje današnja Italija svoje grehe v vrtincu vojnih dogodkov, ki jih preživlja danes Apeninski polotok. K sreči, da so tu zavezniki, ker bi drugače izbruhnila popolna anarhija...

Notranje-politično oblikuje današnjo Italijo nekaj osem strank, ki so jih po 25 letih zopet privlekli na dan. Edina komunistična stranka kaže svežino, ker je vzgajala svoj naraščaj tudi za časa fašistovskega terorja v podzemlju in urila mlade ljudi za bodoče politične naloge. Ostale stranke zastopajo starci, mladina pa ne razume njihovih programov in se zato drži po strani v kolikor jo notranje-politično življenje sploh zanima. Glavno zanimanje in glavni ideal današnjega italijanskega človeka sta v želodcu

Britaniji. V nasprotnem slučaju bi Mussolini nagnal Nemce proti Italiji tako, kakor je to storil septembra 1943. Italijanski narod je hotel vojno. Niti en sam glas se temu ni uprl. Italijanski narod se mora najprej naučiti hoje in zavezniki ne smejo pričakovati, da bo tekel. Gotovo ni pametno nakloniti italijanskemu narodu svobodo misli in izražanja po dvajsetih letih nasilja. Boljše bi bilo postaviti na čelo Italije vojaško zavezniško vlado, ali pa močnejšo italijansko vlado. Končno bi bilo potrebno, da bi se vrnili domov italijanski vojni ujetniki, posebno karabinierji, da bi vzdrževali red."

Seveda so te izjave prestolonaslednika izzvale ne samo v tujini, pač pa tudi tu veliko senzacijo in vlada je zasedala kar v permanenci. Italijo resnica strašno v oči bode, pa naj ta resnica zadeva fašiste ali pa njihove nasprotnike. Na vsak način bo ta izjava važen dokument pri obravnavanju krivde za vse krivce sedanje vojne.

Pozdravite vse naše ljudi tamkaj!

Mirko Sočan

BASIC ENGLISH

12. BUSINESS.

Things

(business) price apple cord
company profit bag fruit
manager store basket owner
market paper boot servant
office parcel bulb shirt

Qualities.

cheap-dear
common
new
serious

Other words:

advertisement, credit, debt, insurance, money, receipt, trade, account(s), branch(e), interest(e), trade(e), agreement, amount, committee, competition, distribution, exchange, loss, offer, organization, payment, secretary, stamp, meeting(s), order(e).

Business.

"What is the business of your father?"

"My father does work in a store".

"Is he the owner of the store?"

No. He is only the manager of it. The owner is not one man, the owner is a company. Every person in the company gets a part of the profit of the store."

"Does the store make much profit?"

"Yes, my father is a good manager. A store with a bad manager makes little profit."

"What does a manager do?"

"He does work in an office almost all the day, but sometimes he goes through the building and sees the persons who do business with the store. He does not let me go with him."

"What sort of a store is it?"

"It keeps almost every sort of thing. In one part of it you may get a new shirt, in another, a clock, in another, fruit, or flowers, or even a bulb in a pot. It is like separate small stores in one building. This sort of store is common in great towns."

"Does your mother get everything for the family there?"

"No, she gets almost all our things there, but she does not get fruit there. She says that the fruit at the store is dear. She gets it at the market?"

"Is it cheap at the market?"

"It seems cheap because the market price is not as great as the store price. But my father says that the fruit at the market is as dear as the fruit at the store, because my mother sometimes gets a bad apple or orange among the good fruit, and though the price is not as great, she does not get as much for it."

When she gets fruit at the store, the store will send it to the house. But when she gets it at the market, the man there puts it in a bag, and she takes it with her. If she gets cheese, he puts it in paper and makes a parcel with cord, but sometimes the cord comes off or gets broken, and the cheese goes on the road. Then my mother has a serious face.

"When my mother goes to the market she lets me go with her and take a basket for all the parcels. she sends the servant. What is the business of your father?"

"My father has a farm. He was in business. He was in a boot and shoes store. But the town is not healthy for my brother, who was very ill when he was a baby."

Questions.

1. What work does the father of the boy do?
2. When a company is the owner of a store, what does every person in the company get?
3. Give a list of things which are kept in the store.
4. What does the mother of the boy get at the market?
5. What reason does she give for not getting it at the store?
6. Why does the fruit at the market seem cheap?
7. When the mother gets fruit at the market what does the man there do with it?
8. What does he do when she gets cheese?
9. When the boy goes to market with his mother what does he take with him?
10. What is the business of the second father?

Answers.

1. He is the manager of a store.
2. A part of the profit of the store.
3. Shirts, clocks, fruit, flowers, bulbs in pots.
4. Fruit.
5. She says that the fruit at the store is dear.
6. Because the market price is not as great as the store price.
7. He puts it in a bag.
8. He puts it in paper and makes a parcel with cord.
9. A basket (for all the parcels).
10. He has a farm.

TRETJI DEL - VANDEJA
PRVA KNJIGA - KRALJESTVO GOZDOV
ŽIVLJENJE POD ZEMLJO

V tistih časih je bilo v Bretoniji sedem strašnih gozdov. Vandeja - to je verska vstaja. Glavno pomoč so nudili tej vstaji gozdovi. Dve tajnostni sili sta pomagali druga drugi.

Ti črni gozdovi so bili: gozd Fougères, ki se vleče kakor jez med Dol in Avranches; gozd Princé, ki obsega osem milj; gozd Paimpont, ki je poln jarkov in hudournikov ter je s strani Baignona sploh nedostopen, nudi pa lahek umik na rojalistično vas Concornet; gozd pri mestu Rennes, v katerem si lahko čul zvonove vseh republičanskih fara, ki so bile okoli mest zelo goste; gozd Machecoul, v katerem je gospodaril Charette kot divja zverina, gozd Garnache, ki je pripadal rodbinam La Trémoille, Gauvain in Rohan ter gozd Brocéliande, ki je bil izključna last vil. Eden izmed bretonskih plemenitašev je nosil ime "gospodar sedmih gozdov". To je bil vikomte Fontenay, bretonski knez. Tudi Rohani so bili bretonski knezi.

Zgodovina bretonskih gozdov od leta 1792. do 1800. bi zaslužila posebno knjigo in bi dopolnila veliko junaško tragedijo Vandeje kot legenda. Zgodovina pove resnico po svoje. Resnica legende je izmišljena, da odkrije še bolj resnico. Obe, zgodovina in legenda pa imata en in isti cilj: da se skozi podobo minljivega človeka prikaže človek večnosti. Vandeje ni mogoče razumeti popolnoma, če se zgodovina ne dopolni po legendi. Zgodovina je potrebna za celoto, legenda pa za posameznosti.

In Vandeja to zasluži. Ta vojska nevednežev, bedasta in slavna, odvrtna in veličastna, je Francijo onesrečila in povečala. Vandeja je slavna rana na telesu Francije.

Kdor hoče razumeti Vandejo, si mora predstavljati to ogromno nasprotje: francoska revolucija na eni, bretonski kmet na drug strani. Tam dogodki neizmernega pomena, naval vseh mogočih dobrot, svoboščin in naprav, naravnost nor izbruh civilizacije, naprednjaštvo brez meje, strast po reformi vsega življenja brez premisleka in mere - tam resni, divji čudak, kmet svetlih oči in dolgih las, ki se hrani od mleka in kostanjev in ne pozna nič drugega kot svojo ilovnatno kočo, plot in jarek, bi spozna vsako vas svoje okolice po zvonjenju zvonov, ki rabi vodo samo za pitje, nosi usnjat jopič s svilenimi vezeninami in svojo obleko tetovira kakor so njegovi keltski predniki tetovirali svoj obraz; ki celo v svojem rablju vidi svojega gospodarja in govori mrtev jezik, katerega ostala Francija ne razume; človek narave, ki spoštuje svoj plug in svojo staro mater ter časti "belo damo", Sveto Devico, pred koje oltarjem kleči z istim pobožnim strahom in zaupanjem obenem kakor pred tajnstvenimi belimi kamni, ki so posuti po Bretoniji; ki po ravnini kmetuje, na obrežju ribari in v gozdovih lovi; ki ljubi svoje kralje, svoje grajsčke, svoje duhovne - ki nepremišljeno zamišljen po cele ure stoji ob dolgi pusti peščini in prisluškuje morju.

Kmet ima dve oporni točki v svojem življenju: polje, ki ga redi, in gozd, ki ga skriva.

Nihče si ne bi mislil, kaj so bretonski gozdovi prav za prav bili: bili so mesta. Ni si mogoče predstavljati kaj bolj nemega, mrkega in divjega kot so bili ti neprodirni, s trnjem popolnoma zaraščeni gozdovi, ki so se v svojem, večnem

molku, zdeli kot en sam grob. Če bi pa bila po čudežu vsa debela naenkrat padla kakor posekana, bi bil človek zapazil, kako bi v tem mraku zamrgogeli ljudje kakor gosto posejani kupi mravljišč. Okroglo, ozke rove, zgoraj pokrite s kamni in vejami, ki so najprej vodili v zemljo navpično, potem pa tekli vodoravno, dokler se niso končali v mračne dupline, to je našel kralj Kambizes v Egiptu, general francoske revolucije Westermann pa v Bretoniji. Tam so bili podzemski prostori vzdani v pesek puščave, tu so se razprostirali pod debli gozdnih velikanov. V egiptskih kotlinah so stanovali mrličji, v bretonskih živi ljudje. V eni izmed nedostopnih jas v mizdonskem gozdu so bile pod zemljo cele galerije hodnikov in votlin, ki so bile obljudene kot veliko mesto in so se tudi tako imenovali; neki drug tak podzemski kraj se je imenoval "Kraljev trg".

Tako podzemsko življenje je bilo v Bretoniji od nekdaj. Človek se je skrival pred človekom pod zemljo že od časov druidov, tajnostnih kraljev - svečnikov keltskega naroda. Sence junaških pravljic in velikani pa kruteži zgodovine so bili šli preko te mračne zemlje: Teytates, Cezar, Geoffroy angleški, Alain "z železno rokavico", grofi, klativitezi in roparji, vikomt Rohanski, ki je dal obešati na stotine kmetov, v petnajstem stoletju gosposka klanja, v šestnajstem in sedemnajstem verske vojske, v osemnajstem trope na lov na kmete izučenih psov; v takih razmerah so se seveda ljudje rajši zarili pod zemljo, kakor da bi prenašali batine objestnih vladodržcev. Pračlovek se je skrtil pred Kelti, Kelti pred Rimljani, Bretonci pred Normani, Hugenoti pred katoličani, tihotapci pred financarji. Dvatisoč let je trinožstvo v vseh mogočih oblikah: osvajanja, fevdalizma, fanatizma, davčnega izžemanja tlačilo nesrečno Bretonijo; neizprosna gonja zoper ljudi je prenehala samo zato, da v drugi obliki zopet oživi. Zato so ljudje poiskali zavetja v podzemskih votlinah pod neizmernimi gozdovi.

Ko je izbruhnila francoska revolucija, se je Bretonija uprla. Zdelo se ji je, da pomeni ogromno osvobodilno gibanje novo obliko tlačenja - običajna zmota sužnjev. Stari bretonski gozdovi pa so se zopet postavili na stran kmetov in podprli njihovo vstajo.

KMEČKA VOJSKA

Podzemlje takega gozda je bilo na vse strani prevrtano in izluknjano po mreži hodnikov. Hodniki so se končali v celico, v kateri je imelo prostora pet do šest mož. Najtežavnejše je bilo v taki votlini dihati. Neverjetno visoke številke, ki so se ohranile, dokazujejo mogočno organizacijo te ogromne kmetijske vstaje. V gozdu Pertre, zavetišče kneza Talmontskega, se ni čutil en sam dih in se ni opazila ena sama človeška sled, in vendar je tam ležalo 6000 mož. V gozdu Meulac ni bilo videti nobene duše in vendar je tam pod zemljo taborilo osem tisoč mož. Pri tem pa ta dva gozdova še nista bila posebno obsežna. Te skrivne goščave, pod katerimi so bili v neizmernih labirintih zakopani tisoči oboroženih vstašev, so bile podobne ogromnim gobam, iz katerih je pod orjaškimi stopinjami revolucije brizgala državljanska vojna.

Cele neznane armade so gomazé polzele pod nogami republikanskih bataljonov, zrastle naenkrat iz zemlje in zopet izginile, se valile iz svojih lukenj v nešteti množicah in se spet razpršile: povsod navzoče in nikjer, kot lavina, ki se potem razprši v prah. To so bili tigri v borbi, ki so se znali potuhniti in izginiti kot krti.

Veliki gozdovi so bili med seboj zvezani po gostem lesovju. Graj čine, spremenjene v trdnjave, selišča, ki so bila bojna taborišča, pristave, ki so bile same zasede in pasti, obdane od jarkov in drevesja, vse to je tvorilo zadrgre velike mreže, v katere so se lovile republikanske armade.

V nekaterih gozdih in lesovjih niso bila samo selišča pod zemljo, ki so se razvrščala okoli osrednjega brloga voditelja, ampak tudi prave vasi nad zemljo z nizkimi, pod goščo skritimi kolibami, ki so časih napolnjevale ves gozd. Večkrat jih je izdal republikanom gost dim.

V kolibah so živele ženske, v podzemeljskih brlogih moški. Ženske so nosile moškimi hrano; zgodilo se je, da so katerikrat na tega ali onega pozabile in je revež od lakote umrl. Pokrov nad rovom, ki je vodil v zemljo, je bil iz mahu in vej tako umetno spleten, da ga od zunaj ni bilo mogoče zapaziti, od znotraj pa se je dal lahko odpreti in zapreti. Ta skrivališča so bila izkopana z veliko skrbnostjo; izkopano zemljo so vrgli v kak bližnji ribnjak, stene in tla pa obložili s praprotjem in mahom. Tako luknjo so imenovali "ložo", in kdor je lahko pogrešal luč, ogenj in zrak, je bil v njej dobro spravljen. Če bi bil kdo iz teh brlogov hotel na zrak, ne da bi bil prav posebno previden, bi se mu bilo kaj lahko zgodilo, da bi zašel med noge korakajoče armade. Ti gozdovi so bili mišnice z dvema loputnicama; modri si niso upali notri, beli pa ne ven.

V teh živalskih brlogih so se ljudje hudo dolgočasili. Katerikrat so ponoči zlezli iz lukenj in šli plesat na bližnje vresiče. Ali pa so molili, da preženejo čas. "Ves dan nas je pustil Jean Chouan moliti rožni venec," poroča Bourdoiseau. Bilo je n.p.r. skoro nemogoče zadržati kmete iz dolnje Maine, kadar je prišel čas žetvenega praznika. Marsikdo se je preoblekel v žensko in se podal v Laval gledat igro; nato se je rano zjutraj vrnil v svoj brlog. Bili so pa tudi taki, ki so jih zasačili in so zamenjali svojo podzemsko luknjo s pravim grobom.

Katerikrat so vzdignili pokrov z rova in poslušali, ali se vrči kje bitka; sledili so ji z ušesom. Ogenj republikanov je bil pravilen, ogenj rojalistov pretrgan - tega so se držali. Če je ogenj v hipu prenehal, je bilo znamenje, da so rojalisti podlegli; ako se je streljanje s kratkimi presledki nadaljevalo, potem se pa počasi izgubljalo v daljo, je bilo znamenje, da so zmagali. Kajti modri niso belih nikdar presledovali, ker so imeli prebivalstvo proti sebi.

Podzemski bojevniki so bili na čudovit način o vsem obveščeni. Njihove zveze so bile nagle in skrivnostne. Kljub temu, da so bili vsi mostovi razdrti in vsa vozila uničena, so našli sredstva in pota, da si vse sporočijo. Od gozda do gozda, od vasi do vasi, od pristave do pristave, od kolibe do kolibe, od gošče do gošče so tekali sli, ki so se menjavali. Marsikateri kmet, ki je izgledal kot nedolžen butec, je v svoji izvotleni palici nosil važne depeše. Bivši član ustavodajne zbornice, Boetidoux, je kmetom za njihova potovanja po Bretoniji izstavljal republikanske potne liste najnovejšega datuma, ki so jih vstaši imeli s prostorom za ime "in blanko" na kupe s seboj. Ni bilo jih mogoče prijeti, kajti med temi možmi ni bilo izdajavca, niti so se iz previdnosti kdaj zarekli: tajnosti, ki jih je vedelo 4000 mož, so ostale tajne - piše zgodovinar Puysage.

"Človek bi mislil, da imajo na razpolago telegraf," je sporočil konventu general Hoche 7. messidorja leta III. Bili so to pravi klani kot na Škotskem. Vsaka fara je imela svojega kapitana. Mnogi niso imeli drugega orožja kot sulico, toda tudi dobre lovske puške so bile na razpolago. Divji lovci in tihotapci bretonskih gozdov so bili pravi ostrostrelci. To so bili predrzni in okrutni borci. Razglas o novačenju tristoisoč mož je spravil pokonci 600 vasi, v katerih so začeli biti plat zvona. Prasketajoč so plameni vstaje kakor na en mah švigili iz vseh kotov Bretonije. Rojalisti so pod smrtno kaznijo prisilili vse može, ki so bili sposobni nositi orožje, v svoje vrste; rekvirirali so vozove, konje, kruh in furajo. Vsak voditelj je zbral okoli sebe po tisoč, tritisoč, devettisoč, Stofflet celo dvajsettisoč mož. Da te mase razgibljejo, so se posluževali včasih prav drastičnih sredstev. Tako so v tabernakelj neke cerkve, v kateri je služil republikanski, na ustavo zapriseženi duhovnik, zaprli črno mačko, ki je med

sveto mašo skočila ven. "Hudič! Hudič!" so zaklicali pres-trašeni kmetje in naenkrat je bil ves okraj pokonci. Vstaši so imeli petnajst čevljev dolgo palico, s katero so preskakovali jarke in tudi napadali modre. Če so kmetje sredi najbolj ostrega ognja v bitki zapazili križ ali kapelo, so padli na kolena in molili Ave Marijo. Ko so končali, je vse, kar je ostalo pri življenju skočilo zopet pokonci in se divje vrglo na sovražnika. Puške so basali tekoč; to je bila njihova posebna umetnost.

Kmetiski vstaši so včasih bili vitežki; tako n.p.r. so oddali čast republikanskemu zastavonoši, ki se je rajši pustil prebosti, kakor da bi izročil zastavo.

V začetku so se vstaši topov bali, pozneje so se vrgli nanje z gorjačami in jih na ta način res večkrat osvojili. Kmetje, ki so bili sicer pobožni, so kaj radi ropali. Kmete, ki so se bili pridružili modrim, so vstaši imenovali "jakobinsko sodrgo" in so jih predvsem pobijali. Njihova krutost navadno ni poznala meje. V Machoulu so celih pet tednov vsak dan sestavljali vrsto tridesetih republikancev, imenovano "rožni venec". To vrsto so postavili pred štiri jame in potem začeli vanjo streljati; obstreljenci so včasih še živi cepnili v jamo, katero so vstaši hitro zasuli. Okrajnemu predsedniku Joubertu so odžagali obe roki. Charette, ki je liki Marat nosil okoli čela povezano ruto, je zažgal mesto Pornic s prebivalci vred. Istočasno je divjal grozoviti Carrier. Armada vandejskih kmetov je štela 154 divizij in je oblegala mesta čisto po pravilih. Mesto Bressouire so kmetje oblegali tri dni.

Sploh so imeli Vandejci svoj poseben način bojevanja. Če je bilo treba bežati, so zaklicali njihovi vodje: "Vrzite proč coklje, puške obdržite!" Če jim je zmanjkalo municije, so se vrgli na municijske vozove republikanov. Če se je bližal sovražnik, pa so imeli ranjence, so jih skrili v visoko žito ali v praprotje; in ko je bila stvar pri kraju, so šli zopet po nje. Uniform niso nosili; obleka jim je visela s telesa v capah. Kmetje in plemiči, vsi so oblekli, kar jim je pač prišlo pod roko. Vsi pa so imeli bele šerpe in pas. V njihovih vrstah so se bojevale tudi ženske, gospa Lescure, ki je postala pozneje žena La Rochejaquelleina, Tereza de Mollien, ljubica La Rouarieva, lepa mlada madam La Rochefoucauld in Antonjeta Adams, ki je bila tako hrabra, da so jo potem, ko so jo ujeli, ustrelili z vsemi častmi. Konjenikov je bilo v kmetiski vojski le malo; sploh je bilo težko dobiti konja. Voditelji so se med seboj sovražili. Oboroženi so nosili prišt križ iz dveh mrtvaških kosti. Napadali so z divjim vpitjem ter pobijali vse, potem pa zopet izginili. Obnašali so se kot nočne živali. Če so zvečer v vojnem svetu sklenili, da imajo napasti republikanske straže, so nabasali puške, odmrnrali svojo molitev, sezuli coklje in bosi polzeli skozi hoste in vresje, ne da bi spregovorili besedico ali samo vzdihnil. Kakor mačke v temi.

V PRIČAKOVANJU

Igo Gruden

Najina tiha, razdihana soba
vsa je zapredena v nočno sinjino.
Bliže sva bogu: kot roža iz groba
svetá
siješ mi v noč skozi sinjo tišino.

V zvezde pripeta z obokov nad svetom
lije svetloba v zavesah ubranih.
Žena, prisluhni: pod čudežnim cvetom
srcá
sprošča se sen tvojih radosti vdanih.

Kaj prisluškujeva nema pred vrati?
Tih najin gost je kot črešnjava pena.
Blizu smo bogu: in kakor med brati
domá
misel med nami je v molku sproščena.

F. MILČINSKI

VATROSLAVA PIBRA NASL.

Čudno je in vredno omembe, kako se nekateri nenadno izpremenijo. Ne mislim toliko v telesnem pogledu. N.pr. da imajo trebuh, potem pa stradajo - hote ali ne hote - in ga izgube. Ali pa da jim sivi lasje ali rdeči lasje nenadno počrne. Tudi take spremembe se zgodijo večkrat. Toda ne mislim nanje. Nego imam v mislih bolj izpremembe v duhovnem pogledu, tako rekoč v značaju.

Take izpremembe zaslužijo večjo pozornost. In jo po navadi tudi vzbude.

Opazijo ljudje tako izpremembo in imajo zanjo poseben izraz - pravijo: takšen je, kakor bi bil novorojen.

Ta izraz se mi ne vidi posrečen. Zdi se mi, kdor ga uporablja, se ne zaveda več onih občutkov, ki jih je sam imel ob svojem rojstvu in koj po njem.

Vzemimo pijanca! S pijanci so bolj slabše izkušnje. O pijancih po pravici pravijo, da se izpreobrnejo takrat, ko se zvrnejo v jamo. Imel sem svojčas posla s pijanci, posla takega, da sem jim nudil lepe nauke, ko jim pa lepi nauki niso zalegli, sem jih deval pod preklic in pod kuratorja. Pa sem si zabeleževal vse te pijance in se je izmed 148 pijancev navzlic lepim naukom in preklicom in kuratorjem poboljšal en sam. Pa še ta edini se ni bil poboljšal od lepih naukov itd., nego se je poboljšal vsled pljučnice. Čudovito se je izpremenil, namreč v duhovnem pogledu, tako rekoč v značaju. Poprej se je izogibal resnemu delu, le okoli krčem se je potikal, kvante je kvantal, dolgove je delal in ženo je strahoval in otroke. Za Kočurja se je pisal, Jernej mu je bilo ime, "Črepinjica" so ga pa klicali, kajti je vsakikrat v krčmi zahteval "še eno črepinjico". - Tako je počel pet, šest let. Pa se ga je lotila huda pljučnica in ko je okreval, ni pokusil kaplje več ne žganja ne vina. Nego je pljunil "fej!", še predno ju je pokusil. Le malinovec je pil in pelin, namočen v vodi, z ženo je šel na Brezje in Višarje in otrokom je zvečer pri domačem ognjišču čital izpodbudne stvari iz starih koledarjev.

Res, v čisto nepričakovani meri se mu je izprevergel značaj. Bil je kakor novorojen - tako rekoč.

Oziroma kar se tiče besede, da je bil novorojen, ta beseda, kakor rečeno, ne bi bila baš umestna. Kajti novorojen otrok nikdar ne pije malinovca ali pelina, namočenega v vodi, ali hodi po božjih potih in čita ob domačem ognjišču starih koledarjev.

Nak, novorojen ni tak človek! Le drugačen je. Ime mu je sicer in se piše kakor prej, tudi življenja let mu nihče ne vzame in ženo ima in otroke kakor prej in iste hlače in isto marelo in kar je drugih takih zunanjih reči. Ako bi bil resnično novorojen, ne bi več seboj nosil vse te navlake.

Pač pa se mu je izpremenilo vse notranje, duhovno življenje, skratka njegov značaj. Blizu tako, kakor bi gospod Jos.Grinta svojo trgovino prodal ali drugemu izročil s tvrdko vred in lokalom. Tvrdka bi ostala ista, kvečjemu če bi se priložil dostavek: "naslednik", torej "Jos.Grinta nasl." In lokal bi ostal isti. Zalogav trgovino pa bi prišla nova in poslovanje bi bilo novo in bi v trgovini zavlada nov

duh, čisto drugačen, nego je bil duh njegovega prednika.

Pa se trgovina z novim duhom gotovo ne bi lepo glasila "Jos.Grinta novorojeni". Nihče ne bi razumel tvrdke s takim pridevkom. Tvrdka "Jos.Grinta nasl." pa bo od vsakogar pravilno razumevana in upoštevana.

Enako se je bil nenadno izpremenil tudi gospod Vatroslav Piber, ki pa ni bil pijanec nikakor ne, nego je bil uradnik in je imel doma v vseh sobah obešene slike znamenitih prvakov, kar jih je bilo od te plati, kamor je spadal gospod Piber, Tudi volil je vedno na pravkar imenovano plat in hodil samo v gostilno k "Pelikanu". Kajti je gostilna pri "Pelikanu" nekako spadala v organizacijo omenjene plati in žalibog sploh ni ali vsaj takrat ni bilo gostilne v Ljubljani, kjer bi se dalo piti masele piva ali četrt vina nad strankami. Pa je gospod Piber takrat hodil na isto plat tudi v društva in knjigarne in konsume in koncerte. Vsakogar je pozdravljaj s pozdravom, kakor je splošno veljal za to plat in so se vsi od te plati tako pozdravljali in so po tem pozdravu drug drugega spoznali. In dokler so se v trgovinah dobivale dvojne vžigalice, one od Sv.Cirila in one od Sv.Metoda, je vedno nosil v žepu one od te plati, to je od Sv.Cirila.

Takšen je bil gospod Vatroslav Piber in je bil takšen do svojega 40.leta in je bil skratka vse-skozi zanesljiv in značajan in so se novine, one od te plati, spominjale njegove 40letnice zelo naklonjeno, s sliko in življenjepisom, kakor se drugih spominjajo šele ob 50letnici, če se jih sploh spominjajo.

In so mu obetale najlepšo bodočnost, po smrti pa večni spomin.

Potem se je pa nenadoma izpremenil.

Ne kakor bi bil novorojen! Ta beseda je kratkomalo neumna. Nego si je bil nabavil, recimo, novo duhovno vsebino. Ime in priimek sta ostala, tudi stanovanje je ostalo in vizitka na vratih, skratka ostala je celotna tvrdka. Niti se niso izpremenili žena in leta in pisarna in vsa druga zunanja navlaka.

Toda izpremenil se mu je duh in značaj.

Gospod Vatroslav Piber, oziroma njegovo zunanje obeležje, skratka njegova tvrdka, se torej niso bili izpremenili nikakor ne. Nego bi se dalo reči s prisposobno kvečjemu, da je postal gospod Vatroslav Piber tako rekoč svoj lastni naslednik: gospoda "Vatroslava Pibra nasl."

Nenadoma se je bil čudovito izpremenil. Prišel je nositi v žepu vžigalice Sv.Metoda, to je one od nasprotne strani. Sploh ni več štel nasprotne plati za nasprotno plat, nego je odslej sam spadal k nasprotni plati in je zabavljaj drugi plati in njenim časnikom in podjetjem in družbam in društvom. Bridko sodbo je izrekel tudi o "Pelikanu," vino da cika,pivo pa da je slabo natočeno in kakšni prvaki da zahajajo tjakaj. In je širil kleveto, da je bil iz kapelice v predmestju izginil levi razbojnik, ta razbojnik, da se je sedaj pojavil med prvaki na oni

plati, ki mu je sedaj nasprotna. In je dejal, da ta kleveta ni kleveta, nego zgolj satira.

Poprej ni bil nikdar tako zabavljal! Sedaj pa je zabavljal in zabavljal toliko časa, dokler da ni bil javno ožigosan v novinah, v tistih h katerim je spadal prej in ki so se ga bile ob njegovi 40letnici tako naklonjeno spominjale s sliko in življenjepi-som. Sedaj so ga pa ožigosale, da je izdajalec in Iškarijot.

Samo tega si je bil še želel, potem mu je odleglo.

Take izpremembe se zgodijo večkrat in so zelo zanimive in znamenite tako po svojih pojavih kakor po svojih vzrokih.

Gospodu Vatroslavu Pibru nasl. ta izprememba ni bila prišla od plućnice. Nego je bila prišla od sapa.

Sapa je bila namreč zapihala od druge strani. Ne-katere ta reč izprevrže, nekatere obruka in se izpremene.

Po navadi ne bole take izpremembe in se je tudi gospod Vatroslav Piber nasl. počutil prav zadovoljivo, čim je preskočil dva tovariša in bil povišan za višjega inšpektorja. To pot so mu novine od poprej nasprotno, sedaj njegove plati pristrčno čestitale ob imenovanju in so mu čestitale s sliko in življenjepi-som in so si bile sliko in življenjepis izposodile od onih novin, kamor je spadal gospod Vatroslav Piber nasl. poprej, dokler še ni bil svoj naslednik.

Novine druge drugim rade postrežejo - včasih imajo sliko in življenjepis te novine, včasih še druge stvari, ker se nikdar ne ve, kaj še bo.

IZPOD LATNIKA

SMRTNA KAZEN ZA ORGANIZATORJE POHODA NA RIM. Badoglijeva vlada je izdala poseben zakon, po katerem bodo kaznovani vsi fašistovski zločini. Zakon predpisuje: 1. smrtno kazen za vse tiste, ki so organizirali in vodili oborožen pohod na Rim 28. oktobra 1922. 2. pet do petnajst let ječe za organizatorje fašistovskih band, ki so povzročile nasilstva. 3. pet do petnajst let zapora za organizatorje in voditelje državnega udara dne 3. januarja 1925 in za vse tiste, ki so po tem datumu aktivno podpirali in vzdrževali fašizem na oblasti.

BOMBARDIRANJE ZAGREBA. Zavezniški letalci so ponovno bombardirali zagrebško letališče. Tudi to pot je bila obramba precej šibka. Na letališču so uničili večje število nemških letal.

BOJI V SLOVENIJI. V Vinici na Dolenjskem so borci N.O.V. razbili neko sovražno kolono. V Žužem-bergu in okolici so Nemci utrpeli velike izgube. Bojevniki so zavzeli Trebnje na Dolenjskem. V okoli-lici Ljubljane so uničili nemški oddelek. Na progi Št. Peter-Reka so iztirili nemški vojaški vlak. - Us-pešne borbe vodijo tudi koroški Slovenci. Južno od Celovca in Beljaka so domoljubi napadli več nemških obrambnih postojank in se jih polastili. Na nekem odseku v podkorenskem sedlu se je bojevnikom pri-ključilo 18 slovenskih vojakov, ki so služili v nemški vojski. - Na Primorskem se borbe nadaljujejo v okolici Idrije in Cerknega. V Vipavski dolini med Ajdovščino in Črničami so bojevniki N.O.V. porušili dva mosta.

BRAKADE NA SLOVENCE. V Julijski Krajini se še vedno ne ve, kdo je prav za prav gospodar. Fašisti so pod popolno komando Nemcev. Od časa do časa pa tudi po kaka neofašistovska oblast poskuša uveljaviti svojo moč. Ljudje sami ne vedo koga naj poslušajo. V eni stvari so si Nemci in Lahi edini, da je treba namreč vsakega za orožje ali delo sposobnega Slovenca ujeti in ga vtakniti ali v vojaško suknjo ali pa odpremiti v Nemčijo na delo. Tako prirejajo Nemci in fašisti pogone na slovenske hribovske vasi, v kolikor jim bojevniki N.O.V. seveda to dovoljujejo. Po izpovedi nekega našega človeka, ki je bil še v januarju na Krasu, so skoro vse slovenske vasi po dolini popolnoma prazne. Ljudje so se zatekli v hribe k bojevnikom N.O.V. Bela garda

je po tej izjavi zelo maloštevilna in ima po nekaj pripadnikov samo v večjih krajih. Tako jih je pol ducata v Sežani, nekaj več v Vipavi in Ajdovščini. Več belogardijcev pa je v Sloveniji in pogostokrat prihajajo iz Ljubljane na "kazenske ekspedicije" po slovenskem Primorju in po vzorcih fašistovskih pohodov. Šole so odprte samo v večjih krajih Pri-morske.

ARETACIJE PETOKOLONCEV V TURČIJI. V Turčiji že nekaj časa vlada čisti petokolonske združ-be v nemški službi. Tako so pred kratkim odkrili podtalno nacistično organizacijo, ki je imela namen, da izvede v Turčiji državni udar in na ta način pri-lepi tudi Turčijo na Hitlerjeve limanice. Vlada pa se ni obotavljala in pozaprila nekaj sto nacističnih pla-čencev. Sedaj pa poročajo, da so v Carigradu zaprli tudi upokojenega turškega generala Ali Ihsan Sa-biha, ki je bil lastnik in ravnatelj nacističnega glasila "Tuerkische Post" v Carigradu. Ta list so turške oblasti pred nekaj dnevi ustavile.

KAKŠNA BO USODA RIMA? Švicarski list "La Suisse" poroča, da je 23. t. m. neka švicarska osebnost prispela direktno iz Rima in izjavila: "Rim strada. Vse železniške postaje so uničene vključno tudi pos-taje v okolici Rima, in železniškega prometa ni več. Mesa, sira in drugih živil ni najti nikjer. Ravno tako ni mogoče v Rimu nabaviti prav nobenih obla-čil niti obutve. Plinarna ne deluje in tako ljudje sekajo drevesa po parkih, da si lahko skuhamo skrom-no kosilo. Zunanje četrti Rima so mnogo trpele zaradi letalskih napadov. Mnogo poslopij je popol-noma uničenih. Firenze so posebno poškodovane, Bologne pa ni za spoznati." Nemški oficir je Švi-carju izjavil: "Rim bo deležen iste usode, kakršno je deležen Berlin."

ŠVICA SE OTEPA GROFA VOLPIJA. "Gazette de Lausanne" poroča, da so švicarske obmejne oblasti na meji zavrnilo grofa Volpija, ko je hotel prekora-čiti mejo. Švicarske oblasti so navedle naslednje razloge: 1. Volpiju ne preti nobena nevarnost v Ita-liji, ker ga do danes nobena neofašistovska oblast še ni obdolžila veleizdaje in uživa zato polni alibi. 2. Zato tudi ker federalne švicarske oblasti s prepo-vedjo vstopa Volpija v Švico žele povedati vsem, da

(Nadaljevanje na 16. strani)

GRŠKI VZGLED

Ko je Hitler udaril na evropske narode in jih podjarmil drugega za drugim, ni s tem porazil samo fizičnih oboroženih sil, ki so se mu postavile v bran, pač pa so evropski narodi vzporedno s fizičnim porazom doživljali drug za drugim zlom duha. Strašna množestvena krvoprelitja, ustrahovanja, pretnje in gorostastne laži nemške propagande, vse to je povzročalo kaos in duhovno iztirjenje. Če k temu dodamo še popolno skrahanje državnega aparata, dobimo sliko, ki jo je izklesal Jože Vidmar, s temi besedami: "... toda država, v kateri živi večina Slovencev in ki jo imamo za svojo narodno državo, se zruši pod prvimi udarci sovražne sile, razpade, sovražnik jo zasede - in slovenski narod ostane praznih rok v šapah podivjanih fašistovskih zveri. Obupnejšega položaja si ni mogoče misliti..."

Take in podobne tragične scene so se razvrščale od skrajnega severa Evrope do juga in od vzhoda do zahoda. Kolikor šibkejši je bil notranjenopolitični ustroj posamezne podjarmljene države, toliko večja je bila zmeda in toliko več kvislingov je rodila.

Tako je bilo tudi pri naših sosedih Grkih. Sovražnik je zasedel deželo in po preizkušanih receptih je poiskal in našel številne jeguljaste hrbtenice, ki so mu za skledo leče ponudile svoje hlapčevske usluge. Tako je tudi Grčija dobila svojo kvislinško vladavino. Ali tisti duh grškega naroda, ki je gonil Lahe po Albaniji, se je ponovno vzbudil - in kakor pri nas - tako so tudi grški domoljubi pričeli z organiziranim odporom proti sovražniku in proti njegovim domačim pomagačem. Ali so se tudi tu pojavile razne skupine ideoloških zasnov, se ločile in končno z orožjem nastopale druga proti drugi. Takih ločenih in sovražnih si frakcij je bilo kar za pol ducata.

Kakor drugod po Evropi, tako so tudi tu imeli okupatorji svoje prste vmes. Oboroževali so posamezne skupine, intrigirali med njimi, da bi tako ene in druge iztrebili. Kakor v Jugoslaviji, tako so se tudi v Grčiji kot mojstri intrigantstva in peklenko zrežiranih provokacij izkazali Lahi. Uporniške organizacije so svoje orožje uporabljale v glavnem za medsebojne politične obračune. Grška osvobodilna akcija ni imela v splošnem pred očmi toliko borbe proti okupatorju, kakor pa skrb, da sebi zajamči oblast po končanem osvobojenju. Bratska kri je tekla v potokih. Zavezniški častniki, ki so delovali pri posameznih uporniških skupinah kot zvezni oficirji, so se sicer trudili, da bi prišlo med posameznimi skupinami do sporazuma, ali so bila vsa njihova prizadevanja zastonj.

Pred dobrim letom so nekatere grške uporniške skupine objavile, da so se sporazumele med seboj glede skupnega nastopa proti zavojevalcu. Ta izjava je bila takrat sprejeta z velikim navdušenjem tako med številno grško kolonijo na Srednjem vzhodu kakor tudi pri zavezniških narodih. Posebno so se domoljubni Jugoslovani iskreno razveselili grške solidarnosti, ker so se upravičeno nadejali, da bo na to pot krenila tudi Jugoslavija.

Na nesrečo se je pokazalo, da so bila vsa ta upanja iluzorna in grška politična kriza se je samo še poojstrila. Upori v grški armadi in mornarici so v polnem razgalili popolno razklanost grškega notranjega življenja. Po demisiji Cuderosa je bilo nemogoče formirati novo vlado, dovolj močno in stabilno, in izgledalo je že kakor, da je vsa grška osvobodilna vojna obsojena na smrt.

Medtem je iz Grčije prispel g.Papandreu, ki je s pomočjo zavezniške diplomacije in s sodelovanjem zastopnikov grškega upora in grške notranje politike, sklenil, da velikim besedam z velikim dejanjem zajamči potrebno veljavo. Te velike besede je napisal v posebnem pismu predsednik britanske vlade g.Churchill, spregovoril pa jih je tudi prezident Roosevelt.

Tako so se v libanonskih gorah našli bivši grški predsedniki vlad, bivši ministri, bivši poslanci, šefi strank in šefi osvobodilnega gibanja v Grčiji. Vse grško politično življenje je bilo zastopano in vsegrški kongres tam v Libanonu, ki ga je zastopalo 26 članov, je napravil nacionalni čudež. S ponosom in samozatajevanjem so se vsedli k skupni mizi najbolj zagrizeni nasprotniki, nasprotniki, med katerimi je tekla kri in je bilo izkopanih toliko grobov. Grški narod je našel samega sebe. Grški rodoljubi tam, v Libanonu so obnovili tisočletne tradicije svojih prednikov in v zgodovinskem času, ki ga preživlja njihova domovina, so ti vitezi samozatajevanja in samopremagovanja pozabili na vse, kar jih je v preteklosti ločilo, ločilo kot more ločiti samo kri. Vsak zase in vsak za svoje okolje so priznali napake, zavedajoč se, da bije grškemu narodu usodna ura, ki z nadčloveško krutostjo zahteva celega človeka.

Grški zastopniki političnega in osvobodilnega gibanja niso štedili z besedami, govorili so brutalno, izpovedovali resnico, prikrojeno za vsakega posebej - in niso se skregali, pač pa pobotali. Mož jeklenega značaja, ki je prispel naravnost iz svoje zaslužnjene domovine ni prav nič lepšal resnice, nič ni izbiral besed in jasno je povedal, kaj misli o bratomornih pokoljih, ki šibijo ves narod in grozijo, da mu vzamejo golo življenje. Trdno domoljubno ozračje, ki je obdajalo vse zastopnike grškega naroda, je stoično likvidiralo preteklost in združilo vse patriote k skupnemu načrtu za boljšo bodočnost grškega naroda.

V duhu popolne sprave so se delegatje zedinili, da postavijo novo vlado narodnega zedinjenja in sam g.Papandreu je prejel mandat, da to nalogo izvrši. Njegovo misijo spremljajo iskrene simpatije vsega zavezniškega sveta in tem simpatijam se prav posebno pridružujemo Jugoslovani.

Program vlade grškega narodnega združenja je obsežen in odločen. Navajamo nekaj glavnih točk tega programa:

1. Reorganizacija vseh grških oboroženih sil na Srednjem vzhodu in obnovitev stroge vojaške discipline. Politika je iz armade izločena in vojska ima izvrševati samo odločitve vlade;
2. Pod vladino taktirko združiti vse sile osvobo-

dilnega gibanja v Grčiji in jih podyreči vladini volji. Vsi gerilski oddelki bi se postopoma reorganizirali v redno narodno vojsko.

3. Popolna prekinitev medsebojnih terorističnih akcij in obnova osebne zaščite.

4. Preskrba dovoza živil in medikamentov grškemu prebivalstvu in osvobodilnim enotam.

5. Po izvršenem osvobojenju zajamčiti, da grški narod po načelih najširše demokracije samostojno in prostovoljno odloči o svoji bodočnosti in obliki vladavine. Nerojalistični ministri, ki se priključijo vladi narodnega zedinjenja, bodo svobodno ohranili svoja načela glede monarhije, to se najbrže pravi, da ne bodo dolžni prisega kralju.

6. Najstrožje kazni za vse tiste, ki sodelujejo s sovražnikom.

7. Pravočasna preskrba vseh potrebnih materialnih sredstev grškemu ljudstvu takoj po osvobojenju.

8. Popolna zadovoljitev nacionalnih aspiracij in vpostavitve nove svobodne Grčije.

To so glavne naloge nove grške vlade, ki jo sestavlja g.Papandreu. Obširne so in v gotovem oziru celo mogoče drzne; če pa bo med bodočimi ministri vladal tisti duh, ki jih je prevzel v libanonskih gorah, potem ni nobenega dvoma, da bodo te naloge tudi izpolnjene.

Iskre in pošteni Jugoslovani bomo srečni, če se tudi mi obrnemo na to pot sprave in pomirjenja, posebno velja to za tiste brate onstran Drine in Save, ki so v preteklosti trmoglavo zavračali tako edino pravo pot. Ta edina pot ni samo pot k boljši in srečnejši Jugoslaviji, pač pa je to tudi pot za ves srbski narod, ki bo v tej novi in boljši Jugoslaviji našel tisto mesto, ki mu pripada. Vsaka druga pot vodi Jugoslavijo v pogubo in vodi tudi v pogubo srečo srbskega naroda. O tem bi morali razmišljati vsi tisti, ki so tudi v samozatajevanju, v dalekovidnosti, v pravilno usmerjenem političnem instinktu, v hrabrosti in stvarnosti ravno tako veliki, kakor so veliki v besedah in varljivih predstavah...

Sedaj, ko je g.Churchill pred vsem svetom jasno in odločno povedal - verjetno s soglasnostjo Sovjetske zveze in Ameriških združenih držav - kaj misli o sedanji in bodoči ureditvi Jugoslavije, je pač že skrajni čas, da se streznejo vsi fantasti in fatalisti, ki so tu v tujini tako nesposobno in lahkomišelnostno vodili usodo srbskega naroda, prepričani, da z rušenjem Jugoslavije krepijo srbstvo. V politiki in življenju narodov ni okorelih zakonov fatalizma in kapitali preteklosti ne jamčijo nikomer - tudi ne narodom - uživanje večne rente. To je trda resnica sedanosti in kdor misli, da se je srbskemu narodu najboljše godilo, kadar so ga zapustili vsi prijatelji in zavezniki - kakor je to modrost izustil zadnji predsednik vlade - tega bo kruta bodočnost gotovo drugače poučila. Nikomer pa ne more biti dovoljeno, da bi se politično šolal na račun vsega naroda. Narod pa je še vedno našel samega sebe in pognal politične vpokojence, kar bo storil tudi srbski narod. Želimo mu to iz scra.

IZPOD LATNIKA

(Nadaljevanje s 14.strani)

samo bogastvo še ne zadostuje, da bi mogel uživati švicarsko gostoljubnost. To kar velja za revne ljudi, velja v dvojni meri tudi za milijardarje. 3.Ker je šte-

vilo beguncev v Švici naraslo že na 74.662 oseb in narašča dnevno, včasih kar za nekaj sto ubežnikov v 24 urah, ki so jo popihali iz nemških ujetniških taborišč.

MUSSOLINIJEV ULTIMATUM PARTIZANOM.

Iz Zuricha poroča AFI, da je Mussolini poslal partizanom ultimatum, s katerim zahteva, da se predajo najkasneje do 25.t.m. o polnoči. Po izteku tega roka bodo priče operacije proti partizanom pod poveljstvom samega Kesselringa. V Švici pravijo, da je Mussolini sestavil ta ultimatum v odgovor generalu Alexandru, ki je uradno objavil, da delujejo partizanski oddelki na ozemlju, ki ga imajo okupiranega Nemci. Že nekaj dni objavlja namreč zavezniško uradno poročilo tudi poročila laških partizanov. Švicarski vir pravi, da bodo operacije proti partizanom vodili tudi fašisti pod poveljstvom nekega laškega generala. Agencija Stefani pa je s svoje strani objavila, da bodo italijanski begunci v tujini dobili blagoslov, če se vrnejo v severno Italijo pred potekom ultimativnega roka in jih za to nihče ne bo preganjal. Seveda bi se v tem slučaju morali prijaviti v vojaško službo.

VATIKAN MOBILIZIRA. V pričakovanju važnih vojnih dogodkov v bližnji bodočnosti, so vaticanske oblasti izdale potrebne ukrepe, da bi se rešila vaticanska lastnina v notranjosti vaticanskega mesta in tudi v okolici Rima. Dunajska poročila pravijo, da so poleg 2.000 švicarskih gardistov, ki tvorijo vaticansko armado, ustanovili še poseben pomožni zbor, ki naj bi branil sv.Stolico. Po zidovju, ki ob kroža vaticansko mesto postavljajo žične ovire in straže so bile v zadnjih dneh podvojene.

VSESLOVANSKI VEČER V LONDONU.

V četrtek zvečer so priredili v Londonu vseslovanski večer po vzorcu vseslovanskih kongresov v Moskvi. Kakor javljajo radijska poročila je bil ta večer ogromna manifestacija vseh slovanskih narodov za slovansko solidarnost. Govorili so zastopniki vseh slovanskih narodov. Za Slovence je govoril dr. Boris Furlan. Vsi zastopniki so soglasno apelirali na slovanske narode, naj po vzorcu N.O.V. v Jugoslaviji organizirajo odpor proti največjemu sovražniku slovanstva in naj delujejo za to, da bi bila slovanska vzajemnost čim tesnejša. Med drugimi odličnimi govorniki je govoril veliki prijatelj Jugoslovancev g.Seaton Watson, ki je povedal tudi to, da je sedanja vojna prav za prav vojna med germansko pohlepno in slovanstvom, ki je tej pohlepnosti napoti. Zlasti je povdaril, da to dejstvo ni dovolj jasno Britancem in Amerikancem. Vsi govorniki so prisrčno pozdravili junaške borce v domovini in odposlali nekaj pozdravnih brzojavk gg.Churchillu, Rooseveltu, maršalu Staljinu, maršalu Titu, predsedniku Benešu itd. Vseslovanski večer je vpadal naslednji dan po znamenitem Churchillovem govoru.

PADEČ PURIČEVE VLADE je na neke tukajšnje njegove prijatelje in "sodelavce" vplival kakor bomba. Kar k sebi niso mogli priti. Po starih navadah so seveda najprej to vest zanikali, celo še takrat, ko jo je sam Churchill v parlamentu potrdil. Kasneje so trdili, da Purić še nadalje vlada in poskušali so celo tudi postopati, kakor da bi to bilo res. Veruje mo, da je težko zapustiti monopolizirane stolčke, ah vse izgleda, da bo treba sedaj grizti težak krubek opozicije, predvsem pa bo treba trdno stopiti na stvarna tla resničnosti...